

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא

הלכות קטן ושוטה במסחר
CHILDREN IN COMMERCE

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

PREPARED BY

Rav Baruch Fried

Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Dovid Grossman

Rosh Bais HaVaad

Rabbi Chaim Belsky

Head of Yorucha Development

Rav Ariel Ovdia

Dayan and Editor

Rabbi Yaakov Tescher

Director of Torah Projects

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER
105 RIVER AVENUE, SUITE #301
LAKEWOOD, NJ 08701
501C3 TAX EIN# 26-3711474

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן העינים

חלק א' - קניני קטן וזכויות האב

- 8 זכיית קטן
- 15 זכיית אב בבתו
- 19 זכיית אב בסמוכים על שלחנו
- 25 מעשה ידים

חלק ב' - מקח וממכר

- 34 הקנאה לאחרים
- 44 מכירת ושכירות קרקע
- 49 שכירות פועלים
- 52 מחילה והפקר

חלק ג' - הלואה, שומרים, וקטן שהזיק

- 62 קטן שלוח
- 66 שומרים
- 70 שלוחין
- 72 גזילה ומזיק

חלק ד' - חרש ושוטה, ומינוי אפוטרופוס

- 86 חרש
- 92 שיכור
- 93 שוטה
- 102 קצת דיני אפוטרופוס

YORUCHA FOUNDERS:

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר לוינר בן ציון הלוי ז"ל • מייסד בית המדרש שומאי
 ע"ה • ר' יודן בן ציון בעדו ז"ל • מייסד בית משה דוד
 ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מייסד בית חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

In memory of HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L

לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

לע"נ MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
 By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

MAAREH MEKOMOS BOOKLETS & DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
 לע"ג ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
 משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת
 ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
 in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
 לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
 Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer R' Aaron Gershonowitz

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
 לזכר ולע"ג ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראו ז"ל נפטר י"ב סיון תשמ"ג תנצב"ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
 Sponsored by
 Frankel Ruben Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
 Solving serious business problems. בע"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I
Dedicated by the Yorucha Chabura at Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
 in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"e בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II
Dedicated by the Yorucha Chabura at
 Kollel זכרון שניידר
 in honor of their Rosh Chabura הרב מיכאל איללעס שליט"א
 15000 Hillside Avenue, Mansey, NY

SHEMITAH & PRUZBUL
Dedicated
 לע"ג ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY
Dedicated by the Yorucha Chabura at Lido Beach, NY in honor of their Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger

RIBBIS FUNDAMENTALS
This volume has been sponsored by
STEINMETZ | LLC
 ATTORNEYS AT LAW
 לע"ג ר' אברהם ברוך בן יעקב יצחק ז"ל ולע"ג פייידא נעמא בת ר' מאיר הערץ ע"ה

RIBBIS IN COMMERCE
 לע"ג ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. and Mrs. Avigdor Fried

PROFESSIONAL ADVICE AND MALPRACTICE
Dedication available

BROKERAGE AND LASHON HARAH IN BUSINESS
Sponsored by Mordechai & Chaya Klein
 One REAL ESTATE
 commercial & residential

YICHUD AND GENDER-RELATED ISSUES
Dedication available

AVODAH ZARAH AND ISSUREI HANA'AH
Dedication available

THE BAIS DIN PROCESS
 ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש
 Far Rockaway, NY

PESHARA & ARKAOS
THE SPRINGS ARKANSAS

SHABBOS & COMMERCE
Dedication available

HALACHOS OF SHOMRIM
Dedication available

AGENCY AND POWER OF ATTORNEY
Dedication available

THE LAWS OF TORTS
Dedicated by Dr. and Mrs. Aharon Lancz

HALACHOS OF SHECHEINIM
Dedication available

THE LAWS OF DURESS
Dedication available

RETURNING LOST OBJECTS
Dedication available

HALACHOS OF INHERITANCE
 לע"ג שלמה בן אלכסנדר צבי ז"ל | בת רחל בת ישראל יצחק ע"ה חיים דב בן ישראל יעקב ז"ל | פייגא בת יקותיאל יהודה ע"ה
Dedicated by Alex & Susan Edelman North Woodmere, New York

LANDLORD-TENANT ISSUES
Dedication available

CHOSHEN MISHPAT CONCEPTS
Dedication available

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

A basic premise throughout Choshen Mishpat is that a binding commitment requires *da'as*, the sentient and conscious decisions of capable adults. This topic explores how halacha deals with people who are incapable of such decision-making. Generally included in this category are minors, deaf-mutes, the insane, and people who are insentient.

ACQUISITIONS AND PARENTAL RIGHTS

In the first segment, we look at the ability of minors to own and acquire assets. A significant portion of this discussion is devoted to the rights of a parent to their children's income. The Torah gives a father certain jurisdiction over his young daughters, and *chazal* added several additional rights to avoid situations that may cause strife, particularly where the children are living at home and being supported by their parents.

COMMERCIAL TRANSACTIONS

To ensure that children who have some level of independence can obtain their basic needs, *chazal* enacted that when they reach the age of *pe'utos*, which refers to the child attaining a demonstrable grasp of the basic ideas of commerce, they can begin to engage in binding transactions - albeit with certain restrictions. First, it is restricted to transactions involving movable goods; they cannot sell real estate at all. Second, if the child has a halachic executor, his/her transactions can only be validated if the executor consents to it.

Regarding real estate, *chazal* took the opposite approach. A young adult's natural proclivity toward money makes them susceptible to being taken advantage of even after they are halachically

mature, so *chazal* generally restricted their ability to sell off real estate before the age of twenty.

LOANS, CUSTODIANSHIP, AND DAMAGES

Several other areas of monetary halacha need to be reexamined when dealing with minors. The obligation to repay a debt is obvious when dealing with adults, but a child can find themselves indebted for life if they can raise debt with impunity. The institution of *shelichus*, agency, requires an agent to take on the role of the principal. A minor lacks this capacity altogether, and cannot serve as an agent, nor can he appoint someone else to be his agent. The application of the laws of *shomrim*, custodianship, is not at all simple when the owner is a minor: can one become responsible to a child who entrusts them with their item? Conversely, can a child accept such a responsibility when given an item for safekeeping? Finally, the halachos of *mazik* and *gezel* cannot be presumed to apply to minors as they would to adults. Whether there is any liability at all, or perhaps a liability toward Heaven, is dealt with in the third segment.

INCAPACITATION AND EXECUTORS

In the last section, we look briefly at some other categories of people who lack *da'as*: drunkards, deaf-mutes, and insane people. Defining each category and its halachic parameters is a difficult task, and oftentimes, a careful determination will be required in each and every case. Closing out the topic, several key points are raised about the appointment of an *apotropus*, a halachic executor who is empowered to manage the assets of those who cannot do so independently.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Children in Commerce

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

I was ready to buy a house when the seller passed away suddenly. His eighteen-year-old son is the oldest child and the only boy. He can use the money so he's happy to go through with the sale; is there any reason to worry they'll come back later and say it wasn't valid?

2

I'm making my very first bar mitzvah; it's very expensive and my child has various demands for extras. Can I use some of his bar mitzvah gifts toward the expenses? Do I have to tell him I'm doing it?

4

I had a young boy help out in the office. I told him I'd pay him, but he left without coming to ask for it. Can I wait to pay until the next time I see him?

3

While shopping with my children, I looked down to see my child chewing on something. A very expensive something. Am I obligated to pay for it?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ד' חרש ושוטה, ומינוי אפוטרופוס

תוכן הענינים

- 86 חרש •
- 92 שיכור •
- 93 שוטה •
- 102 קצת דיני אפוטרופוס •

For the Halacha Shiur on Incapacitation & Executors, see pages 110-111

סעיף ט"ו [ג] קטן שלוח מאחרים כו'. מדסתמו הטור [סעיף י"ח] והמחבר בזה ולא כתבו קטן המגיע לעונת פטויות כמ"ש לעיל סימן ז"י [טור סעיף י"ב ומחבר] סעיף ג', גם מדכתבו דעת החולקין כאן ולא כתבו לעיל שם, נראה דמ"ל דיש חילוק בין ליה צפירוש לצורך משא ומתן דכו כו"ע ס"ל דבעינן שיגיע לעונת הפטויות, דצפחות מזה אפילו בעונות שלו אין מעשיו קיימין במשא ומתן, וכשהגיע לעונת הפטויות כו"ע מודים להלכה להן לצורך משא ומתן דלר"ך לחזור ולשלם כיון דדינו במשא ומתן בעמלטלין כדן גדול, וכאן איירי בקטן שעדיין לא הגיע לעונת הפטויות וחובעו ואומר שזה לצורך מונומיו, וזה

חולקיס, הסכרה הראשונה ס"ל כיון דאפשר לומר להאמת אמו להלוה לצורך מונומיו משום הכי חייב לשלם לו ואף שלא הגיע לעונת פטויות, דמ"ל דלענין מונומיו אין חילוק בין הגיע לעונת הפטויות. וסכרה שניה ס"ל דפטורין לשלם כיון דעדיין לא הגיע לעונת הפטויות והן כשמיס גמוריס ואף אם אמר הוא שזה לצורך מונומיו. והדעת השלישית הוא שמתלק וס"ל דלר"ך להיות ידוע שזה לצורך מונומיו ואין משגיחין בדברי הקטן שאמר תמילה שזה לצורך מונומיו, ומשום הכי דקדק וכחז שאל "ידוע" כו' אבל אם אינו "ידוע" כו'. ועיין פרישה [סעיף י"ח] שם כתבתי לישב

טו ^בקטן שלוח מאחרים ^איש מי שאומר שהי"ב לשלם כשיגדיל ^ביש מי שפטר ^איש מי שמחלק שאם ידוע שלוח לצורך מזונותיו נפרעים ממנו אבל אם אינו ידוע שלוח לצורך מזונותיו אין נפרעים ממנו. *הגה ^ביש אומרים דאף על גב דלא יוכל למכור

סעיף ט"ו י' יש מי שאומר שהי"ב לשלם. עיין לקמן סימן שמ"ט סעיף ג'. ועיין בסמ"ע ס"ק מ"ג וצ"ח [סעיף י"ח], ועיין בסמ"ע שם שדבריו דחוקים, גם רחוק מהשכל שיהיה הלוואות קטן צפחות מו' שנים:

קרקעותיו מכל מקום יוכל לשעבדן ואף במכירה שלא עשה כלום לר"ך להחזיר המעות שלקח ואם אין לו הלוקה ^אגובה ממנו מזני חורין.

טז ^בקטן ^אשערב לאחרים פטור מלשלם אף לכשיגדיל.

יז ^אהרש שאינו שומע ואינו מדבר או מדבר ^בולא שומע כלום מוכר

צינונים ומקורות (ג) שם בטור סעיף י"ח נכס הרמ"ה. (ד) שם בטור נכס הרמ"ה בחובות פ"ג סי' ז'. (ה) ז"י מחודש ב"ג נכס הרשב"א בתשובה ח"ג סי' קכ"א. ד"מ י"ג. (ו) רבינו ירוסם נמי י"ט. ד"מ י"ט. וכן כמות לעיל רש סימן קל"ב. (ז) טור סעיף י"ט נכס רמב"ם שם פכ"ט ממכירה דין ב'. (ח) במהדורות באה"ג ועוד: ואינו, וכ"ה ברמב"ם ובטור.

דברי הטור בענין אחר, והוא דכאן שהוא מקור דין קטן כתב דעת כל החולקין וכחז בסוף דעת הרמ"ה [המובא בצינונים אות ל"ה] שס"ל כותמיה, ובסימן ז"י דאין שם מקומו אלא לגב גרלה, משום הכי מקצר שם ולא כתב שם אלא דעת האחרונה של כאן והיא דעת הרמ"ה אצ"ו דס"ל כותמיה, כנ"ל לישב דברי הטור. אבל דברי המחבר שקטם לעיל הלכתא כדעת האחרונה שכתב כאן, וכחז כאן דעת החולקין ולא הכריע הלכה כמותן, וגם קושאא הראשונה דקטם וכחז כאן סתם קטן, לא נחישב בזה, משום הכי נראה כמ"ש ראשונה. ולפ"ו מ"ש בטור דענת השלישית ז"ל, כמו בפטויות דמתקן מקח כו', ז"ל דהיי קאמרה, כמ"ש בענין משא ומתן בהגיע לעונת הפטויות כן אמרו בלוח לצורך מונומיו אפילו פחות מכן שש, ועיין פרישה [שם]: [ד] גובה ממנו מבני חורין. וקיים שם [ברשב"א המובא בצינונים אות ל"ח] כמעשה דהוא פרדסא [ב"ב מ' ע"ב, וב"ב ע"ב ע"א-ע"ב], עכ"ל. וטעמו, כיון דלעמו סומכת על זה דהחוק נקרקע ולא היה כחז לגבות ממשעבדי: **סעיף ט"ז** [מה] **שערב לאחרים** כו'. דנקל נמפתה להיות ערב ואין צו שומע קלמט חדי חיו: **סעיף י"ז** [מה] **שאינו** [ואי] **שומע כלום**, וכן הוא לשון הרמב"ם [המובא בצינונים אות ל"ח], דלילו שומע קלמט חדי הוא כפקח וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה [טור סעיף כ' ומחבר] בסעיף י"ט, וזכ"ל שומע אף שיכול לדבר מ"מ חרש הוא, ועיין פרישה [סעיף י"ט]:

ערך לחם

מסרה לו פטור כל שהגיע לדעת צרור וזורקו אנו ונוטלו, ואם מסר לו במקום שאין הקטן מצוי, אם לא רצה ליעשות לו שומר הישות בידו, ואם החזיר לו אעפ"י שאינו רשאי אינו חייב בתשלומין, מסרה לו בפני הקטן נעשה עליו אפוזרופוס. [ב"י מחודש ה' בסם הרשב"א בתשובה ח"א סי' תתקצ"ז].

סוף סעיף ט"ו. הודה לאחרים שחייב להם אין הודאתו הודאה, דבכי הוא ודאי לא תקינו ליה רבנן. ומה שנחלקו ז"ל הוא בישי עדים שלוח לפניהם או אם הודה שקיבל את שלו, אבל להתחייב אין הודאת קטן כלום, כנ"ל: **סוף סעיף ט"ז**. מי שנתן מתנה לקטן על ידי גדול, אם לא הגיע לעונת הפטויות לא יסרנה לו לכתחילה, ואם

באר הגולה

קנ"ה [סעיף י"ב], ואלע"פ דהיי ממונא ושם אסורא, מכל מקום גם זה מנין שמיקה וכו'. וכן גבי פרנסה אמרו [כתובות ס"ח ע"ב] שאם לא מיחמה הפסידה [ומצואר שם סימן ז"ג] [ק"ג סעיף ד']. **סעיף ט"ז** ג. טור סעיף י"ח נכס הרמ"ה. ד. שם [בסוד] נכס הר"ל יונה. ה. שם [בסוד] נכס אצ"ו הרמ"ה, כ"כ בפסקיו בפרק ב' דייני גזירות [כתובות פ"ג סי' ד']. **סעיף ט"ז** ו. ז"י [סעיף י"ח] נכס רבינו ירוסם נמי י"ט, וכ"כ לעיל ריש סימן קל"ב. **סעיף י"ז** ז. לשון רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות מכירה דין ב'. משנה פרק הניזקין [גיטין] דף נ"ט ע"א] שנינו חרש רומם ונרמו וכו', וכתנא קמא וכפירוש רש"י שם [ד"ה רומם].

ביאור הנר"א

סעיף ט"ו מז. קטן שלוח כו'. ממ"ש נכמונות ק"ו ב' כיצד אמרו ממאנת כו', ואי ס"ד דליה פטורה בעלה נמי פטור דהא קי"ל כהן, ועיין רש"י שם ד"ה חנן כו' על מנת שמשלם כו': מה. (וי"א) [ויש מי שפטר] כו'. דשאני התם שהוא חוב ידוע מנעל, משא"כ נכ"ג שמה יבוצו כל ממונו: מט. ויש מי כו'. כמ"ש [גיטין ג"ט ע"א] הפטויות מקטן כו' משום כדי חיו, ואפילו מתנתו, כל שכן הלוואה, אבל שלא לצורך אין מחייבין אותו כמ"ש במקו דנ"כ [פ"ו א']. ועיין לעיל סימן ז"א סעיף ח' וסימן ז"י סעיף ג', ועיין ברמ"ש פרק נזירא דכמונות סי' ז'. ועיין סוף דכ"ק ל"ט א' ד"ה ור' יוחנן כו' ור"ל ר' יוחנן קאמרי כלל ענין כו', אלמא שפירעין מהן לכשיגדיל, ועיין ברמ"ש פרק י"א לכמונות סוף סי' כ"ד: ג. וי"א דאע"ג כו'.

מטעם הנ"ל שיוכל ללוות כדי חיו: נא. ואף במכירה כו'. דהיי הלוואה כמ"ש למטה: גב. מבני חורין. דכל שצטלה המכירה היו כמלה על פה כמ"ש צ"מ ע"ב: **סעיף ט"ז** ג. קטן שערב כו'. כמ"ש לעיל סימן ז"י סעיף ג' ואם טעמו כו', וכנ"ל [סקמ"ט]: **סעיף י"ז** נד. או מדבר כו'. הרמב"ם [פכ"ט ממכירה ה"ב] מפרש מ"ש נמתיחין [גיטין ג"ט ע"א] חרש כו', הוא כולל ג"כ מדבר ואינו שומע, דדוקא חרש שנתן אצל שוטה הוא אינו מדבר ואינו

ש"ע חושן משפט סימן רלה סעיף יז - יט
 חרש שאינו שומע כלל, אפילו יכול לדבר, אינו יכול למכור קר-
 קעות. אבל יכול למכור מטלטלין ברמיה אחר שיבדקוהו ויכיר
 שהוא מבין מה שנעשה. ואם יכול לשמוע אפילו בקושי, וכן מי
 ששומע ואינו יכול לדבר, דינו כפקח אם ניכר שהוא בר דעת.

(י"ז) [ה"ב] ס"ל הכי, ועוד שהצ"י [סעיף י"ט] כתב שאפשר לומר שגם דעת הר"י"ף היא כן. ועיין דרישה שם כתבתי במאלי פליגי: (י"ז) [ה"ז] בדיקות רבות בו. פירוש, בדיקות כמו שבדקין לגיטין וכמו שאמרו בשתתקן שכתבו בסעיף שאחר זה [סעיף], וכלן כתב מיבט רבות, משום לאפשר שאין דעתו ללווא כל כך, והוא כתב ומתעורר בדבר: סעיף י"ח (י"ח) [ה"ח] פ"א או מי שששתתק. היינו שהיה יכול לדבר ושתתק אחר זמן לידמו, משא"כ אלס שמתעני אמו לא היה יכול לדבר: (י"ח) [ה"ח] ג' כדרך שבדקין אותו לגיטין. בטור אה"ע ובדברי המחבר שם סימן קכ"א [סעיף ה'] מנזכר הא"ך בודקין, וז"ל הטור שם, מי שששתתק ושללוהו אלס ילנה שכתבו גט לאשמו והרכין גראשו לומר הן, בודקין אותו בדברים אחרים, שאולין אותו דבר שאינו להשיב עליו, אלס רואין שעמנו מיושבת עליו ורומז על תשובה לאו כדרך בני אדם להשיב על לאו ועל הן הרכין הן ג' פעמים בכל אחד, כומצין ונומנין, ולא ידקו ג' פעמים הן הן או שלש פעמים לאו לאו זה אחר זה, אלא חד הן ומרין לאו או חד לאו ומרין הן, ולא ידקוהו בדברים הנמצאים בלוחו זמן, אלא בדין

והמחבר קמס ג"כ וכתב ברמזיה משום דגם הרמב"ם פ"ט דמכירה [ה"ב] ס"ל הכי, ועוד שהצ"י [סעיף י"ט] כתב שאפשר לומר שגם דעת הר"י"ף היא כן. ועיין דרישה שם כתבתי במאלי פליגי: (י"ז) [ה"ז] בדיקות רבות בו. פירוש, בדיקות כמו שבדקין לגיטין וכמו שאמרו בשתתקן שכתבו בסעיף שאחר זה [סעיף], וכלן כתב מיבט רבות, משום לאפשר שאין דעתו ללווא כל כך, והוא כתב ומתעורר בדבר: סעיף י"ח (י"ח) [ה"ח] פ"א או מי שששתתק. היינו שהיה יכול לדבר ושתתק אחר זמן לידמו, משא"כ אלס שמתעני אמו לא היה יכול לדבר: (י"ח) [ה"ח] ג' כדרך שבדקין אותו לגיטין. בטור אה"ע ובדברי המחבר שם סימן קכ"א [סעיף ה'] מנזכר הא"ך בודקין, וז"ל הטור שם, מי שששתתק ושללוהו אלס ילנה שכתבו גט לאשמו והרכין גראשו לומר הן, בודקין אותו בדברים אחרים, שאולין אותו דבר שאינו להשיב עליו, אלס רואין שעמנו מיושבת עליו ורומז על תשובה לאו כדרך בני אדם להשיב על לאו ועל הן הרכין הן ג' פעמים בכל אחד, כומצין ונומנין, ולא ידקו ג' פעמים הן הן או שלש פעמים לאו לאו זה אחר זה, אלא חד הן ומרין לאו או חד לאו ומרין הן, ולא ידקוהו בדברים הנמצאים בלוחו זמן, אלא בדין

שוליים אותו אלס רואה בפירות של החורף וחמורף אלס רואה בפירות של הקיץ, ואלס ישיב הן ודאי שוטה הוא ואלס ישיב לאו פקח הוא, ע"ש מ"ש עוד מענין הדניקה: סעיף ב' (ג) [ה"ג] ואין לו זכירה ב"ע עיי עצמו. פירוש, הן מה שמנא מהפקר ה מה שאחרים נוטמין לידו, אין ידו מהשכ יד לאמר שזכה במה שנאה לידו, אבל אחרים המקנים להם ע"י אחר זכיימן זכיה, דיש כאן דעת מקנה ודעת הזוכה להן דשניהן נר דעת: סעיף ב"א (גא) [ה"ג] שמוא בסוף שפותו או בו. כן הוא לשון הרמב"ם [פכ"ט ממכירה ה"ח]. אבל לשון הטור [סעיף ב"א] מדקדק יותר בענין ז"ל, שמה בסוף עת שפיימו ובחמילת שטומו עשה מה שעשה, עכ"ל. ור"ל שמה בסוף עת שפיימו נעשה המקח, ואז היה נראה לעדים כאלו הוא זן דעת, וכבר נה סוף עת שפיימו ונכנס לתמילת שטומו ואינו זן דעת, ולכן נריכין לדקדק, והו מילתא בעממא. אבל נוסמות הרמב"ם דכתב סוף שטומו או תמילת שטומו, קשה מה לי סוף שטומו או תמילת שטומו. ועוד, כמו שלא אמר לדקדק בעת שטומו משום דניכר לכל הוא שהו שוטה כן א"ל בדיקה בסוף שטומו או בחמילת שטומו. ועכ"פ נריכין לדקדק ולפרש נוסמות הרמב"ם והמחבר כאשר כתבתי לדעת הטור, דמ"ש בסוף שטומו ז"ל וכבר הוא נראה בשפיו, ובחמילת שטומו קודם שהחמיל השטומו ועדיין הוא בשפיימו אלס שינתק מיד משפיה לטעות, ובעת ההיא ג"כ אין דעמו זלולה כל כך:

צינוגים ומקורות (ט) שם ברמב"ם פכ"ט ממכירה דין ג'. (מ) טור סעיף ב' גסם תשובת הרא"ש כלל פ"ה סי' י"ג. (מא) שם בטור סעיף י"ב גסם רמב"ם שם פכ"ט ממכירה דין ד'. (מב) מחלי פקח (המקבל) התקבל גיטין סי' ת"ג. ד"מ כ"ג. וכן משמע בגל"ש פקח ז' דמחות סי' י"ד.

ערך לחם

אחרים דינו בדין קמן שספך על אחרים שנתבאר בסיומן ר"צ דין כ"ד. מהר"י קארו [תשובות בית יוסף] בתשובה פור אבן העזר דיני נשואין סימן מ"ז, ועיין סימן רמ"ג דין מ"ז.

סוף סעיף כ'. ואין לו זכיה עיי עצמו. [מחזיק גיטין סי' ת"ג]. ואם יזכו לו עיי אחרים, בכתבה קנה קנין גמור כשיזכו לו באחד מדרכי הקנייה, ובמכר לא זכה זכיה גמורה. [ב"י סעיף כ"ג גסם הרא"ש בחובות פ"ב סי' י"ד]. היה סמוך על

באר הגולה

שומע, וכמ"ש בר"ש חגיגה [ב' ע"ב] קמני חרש דומיא בו, ועיין רש"י שם ד"ה חרש שדיברו בו. ובה יושא מ"ש שם ובגיטין [ע"א פ"א] ומתאי למדבר בו, דלנאורה אין נפקא מינה בזה, אלא דני"מ לחרש שלא נשנה אלס שוטה, ולא קאמר זה זה הרי הן בו' אלס שאין כשונה בזה והשוו כמ"ש הרי הן כפקסין, דלהיות כשונה דוקא שאינו שומע ולא מדבר: נה. ברמזיה. כתנא קמא שם [גיטין ג"ט ע"א]: נו. אבל לא. שם נמטלטלין, ועיין גמ' שם ובגיטין ע"א א' חרש לא הלכו בו': נו. ואף במטלטלין בו'. כל שכן מנשתתק, ועיין סעיף י"ט, ועיין נאר הגולה [אות ה']: סעיף י"ח נח. אלס בו' או בו'. כמ"ש בגיטין ע"א א' אלס קאמרת בו', אע"ג דלא קי"ל כרב כהנא כמ"ש שם ע"ב א', מ"מ באלס בודקין, ואמרו שם [ע"א ע"א] ג"כ מימיני חרש לא הלכו בו', בזה אמרו מטלטלין דוקא, אבל באלס שהלכו אחר בדיקומיו אף בגיטין ואחר כתב ידו, דבה הלכו מדמים לרב כהנא כמ"ש אלס כדק"ו בו': נו. או יכתוב בו'. דבה הלכו מדמים לרב כהנא כמ"ש אלס קאמרת בו' כנ"ל: סעיף י"ט ס. מי בו'. דזה אינו נרין לרמזיה וקפיה: סעיף ב' סא. השוטה בו'. כמ"ש בפ"ב דמחות בו' א' דבר שטיא בו'

ת. כתב הרב המגיד [שם], דלא גרע מנשתתק לגיטין כדאיתא במי שאחוז [גסם דף ס"ו ע"ב], אבל יש תמה למה לא השוה מדבר ואינו שומע לשומע ואינו מדבר וכו', וז"ע. סעיף י"ח ט. שם [ברמב"ם פכ"ט ממכירה] דין ג'. וכתב הרב המגיד, זה מנזכר שם [גיטין ט"ז ע"ב], ברמ"ש שם [דף ע"א ע"א] שם שבדקין אותו לגיטין כן בודקין אותו למשאות ולמחנות. ג. נמנאר נאנן העזר בסיומן קכ"א סעיף ה'. כ. ממימרא דרב כהנא אמר רב וכו', שם [גיטין ע"א ע"א]. סעיף י"ט ל. טור סעיף כ' גסם תשובת הרא"ש בסוף כלל פ"ה. סעיף ב' מ. לשון הרמב"ם פרק כ"ט מהלכות מכירה דין ד'. וכתב הרב המגיד, זה פשוט ומנזכר וכו', נכ"ב דף קנ"ה [ע"א] [ע"ב]. ובפ"ק דחגיגה [רי"ש דף ג' ע"ב] נמנאר אחיה שוטה [ובי"ד סימן א' [סעיף ה']]. ג. לשון הטור סעיף כ"א. ס. כתב הרב המגיד [שם], מנ"ש בפ"ד דמחות מי שששתתק מי שששתתק *מעמידין אפוטרופוס לנכסיו וכו', מימרא שם דף מ"ח ע"א. סעיף כ"א ע. שם [ברמב"ם פכ"ט ממכירה] דין ה'. כתב הרב המגיד, ברמ"ש מפורשם בפ"ג דראש השנה [דף כ"ח ע"א], ומנזכר ג"כ בפ"ב דמחות גבי עובדא דבר שטיא [רי"ש דף כ'].

אחד מן אחיו שהיה נכנס עמו לחופה כדלעיל א:

ומה שכתב מכ"ת מענין כתיבת הרי את מקודשת לי וכו' על הנייר ולרמז לו ענין קידושין¹, נראה דלאו שפיר דמי למיעבד כך, כדי שלא לחלק בין החרשים, ואיכא למיחש לתקלה שהרואים יסברו דקדושיו קדושין גמורין הן מן התורה כיון שאינה מקדשה כשאר חרשים², ובפרט שמחזיקים אותו לפקח גדול, ואם יקדשנה אחר שהוא פקח לא יצטרכו גט משני, שיאמרו אין קידושין תופסין ככל שאר אשת איש שנתקדשה שאין קידושין תופסין בה. ובאמת קידושין אלו של חרש אינן קדושין גמורין מן התורה, ואם נתקדשה אחר כך מן פקח, צריכה גט ממנו כמו שפסק הטור א"ה ריש סימן מ"ד, לכך אין לשנות ממה שנהגו בכל החרשים, שיקחו אחד מקרוביו הרגיל עמו שילך עמו לחופה, והוא ירמז לו ענין קדושין, והחרש יושיט הטבעת לאצבע של האשה ויקדשה. הנראה לעניות דעתי כתבתי:

מדבר זהו אלם דכתיב [תהלים לה, יב] ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו וכו'. וכן פסקו כל הפוסקים, והכל מבואר בטור אבן העזר סימן ק"כ וקכ"א. והב"י האריך בחלוקי דינים שבין חרש ואלם, וכן בטור חו"מ סימן רל"ה [סי"ז], אבל בכגון זה דבאתריה דמכ"ת שאינו שומע ואינו מדבר לא מיקרי אלם אלא חרש מיקרי, אף על פי דהוא פקח ביותר אין לחלק בין החרשים.

וראיתי מרבתי נוהגין שהולך לחופה עם החרש אחר שהוא רגיל עמו, כגון אחד מן אחיו או שאר קרוביו הגדלים עמו בבית ומכירים ברמיזותיו. ואותו הרגיל עמו מראה לו ברמיזות ענין קידושין, והחרש מושיט הטבעת לאשה ומקדשה. וזה ראיתי בקראקא מחרש אחד שגם הוא היה חייט ופקח גדול היה, והיה סוחר עם מלבושים שעשה הוא למכור, וראיתו כי היה פעמים הרבה תובע לאחרים לפני הב"ד. ופעמים היה הוא נתבע, והיו הרבה מבני הקהלה שהיו מכירין ברמיזותיו כי פקח גדול היה ובקל היה מבין, ואפ"ה היה מקדש ע"י

- א ע"י יבמות קי"ב ע"ב וברש"י שם גיטין ע"א ע"א שם נט ע"א ד"ה ברמיזה ורמב"ם גירושין פ"ב הי"ז ובמלאכת חרש ח"ב חקירה נ אות מג אי אף בקידושין מחלוקת לענין קפיצה. וע"י פ"ת סי' מד סק"א שהביא דברי רבינו ושו"ת פני יצחק ח"א סי' יג. וע"י אגרות משה סי' פז.
- ב ע"י בית שמואל אה"ע סי' קכ"א סק"ט דכת"י תלוי בפלוגתת הראשונים אם מועיל בקידושי חרש והביא תשובת רבינו כאן בזה. וע"י תורת גיטין שם סק"ה שכתב דהיינו קידושי שטר. וע"י מלאכת חרש שהשיגו וע"ש בפ"ת סק"ו וע"י מ"ש רבינו לעיל סימן ס"ז.
- ג וכן הסכים פמ"ג בפתיחה כוללת ח"ב אות נ. וע"י גיטין ע"א ע"ב אע"ג דחזינא ליה דחריף. וע"י הלכות קטנות לר"י חגיז ח"ב סי' לח.

A person who cannot hear at all is considered a halachic cheresh even if he is very astute in his business dealings.

שו"ת צמח צדק סימן עז
מי שאינו שומע נידון כחרש גמור אע"פ שהוא חריף ובקי במקח וממכה.

לרש"י לומר שהוא פסול חדש מטעם שיש לחוש לשמא יחליפו המתורגמנים משום דבשני עדים אין חוששין לבדדמי והוא סובר כטעם האחרון, ומטעם חו"ד לא היה לן לפסול בדיני ממון וגם אולי סובר דגם ע"י מתורגמן יכולין לעשות חו"ד ולכן פי' שנתחדש שלא נחשבו כמעידין לפני הב"ד וממילא פסולין משום עמ"ע.

והגני ידדו מוקירו כגאון ערכו.

משה פיינשטיין

1224567

סימן לג

בענין חרש שמדבר ע"י שהתחיל לשמוע במכונה שבאזניו

י"ד תמוז תשל"א.

מע"כ ידידי מחו' הרב הגאון המפורסם מהר"ר בצלאל ראקאו שליט"א הגאב"ד גייטסהעד במדינת ענגלאנד.

בדבר אחד שנולד חרש בלי כח השמיעה וממילא גם לא דבר ואחר שגדל ושמו בתוך אזניו מכונת שמיעה וע"י שומע היטב אף מה שמדברין בחדר אחר וע"י למד גם לדבר אך אין חיתוך דבורו כל כך ברור, אם יש לו דין פקח כמו מדבר ושומע כי אולי שמיעה ע"י מכונה הוא כשמיעה ע"י מין חצוצרה שהפריח באה"ע סימן קכ"א סובר שנחשב שומע, ואולי נחשב אינו שומע ומדבר שהוא כפקח אך להרמב"ם יש סוברין שהוא כחרש, ואולי נחשב שומע ואינו מדבר שלכו"ע הוי כפקח.

הנכון לע"ד דיש לו דין מדבר ואינו שומע שהוא כפקח, דהנה מכיון שהרמב"ם מפרש בפירושו לתרומות פ"א מ"ב שסבת האלמות היא חרשות הרי סובר שאף שליכא שום סבה ומחלה שלא יוכל בשביל זה לדבר מ"מ הוא בדין חרש דלא מדבר ולא שומע, מוכרחין לומר דעיקר השייכות לדעת להחשיבו אינו בן דעת הוא מה שאינו שומע משום דכח השמיעה הוא במוח שהוא ממילא קלוקל בדעתו, אך כיון שאין זה קלוקל גדול במוח לכן אם היה מדבר שהיה שייך שיהיה לו התחברות עם בנ"א היה משלים הקלוקל והחסרון שנעשה לו בדעתו, אבל כיון שאינו מדבר ממילא ואין לו התחברות עם בנ"א גשאר מקולקל

בדעתו שלכן אין לו דין פקח. ולפי"ז אם אך יכול לדבר ע"י ששומע במכונה הרי אף אם נימא שמכיון שבלא מכונה אינו שומע אית בו הקלוקל והחסרון במוח ששייך לדעתו, הרי ע"י הדבור שנעשה לו ע"י המכונה התחברות עם בנ"א הרי יש לו להשלים החסרון ויש להחשיבו בדין פקח כהא דמדבר ואינו שומע.

אבל לא מסתבר להחשיבו שומע כהא דשמיעה כשמדברים לו בקול רם וכהא דשמיעה ע"י חצוצרה, דפשוט שכל עניני התורה נידונין כפי שרואין ושומעין בעצם לא ע"י מכונות וכדומה, וכמו שרצים שלא נראו לעין אלא ע"י דבר המגדיל שאינו כלום דהא כל האויר שאדם שואף לתוכו הוא מלא משרצים כאלו שנקראו מיקראבין שע"י ספאקטיווע המגדיל ערך אלף פעמים ויותר הן נראים ואין שום איסור בזה, וכמו כן מה שנראה הפסק באות בתפילין ומוזות ע"י ספאקטיווע ולא נראה לעין בעצמו לא נחשב הפסק וכשר, וכדומה הוא בהרבה ענינים, ולכן גם מי שאינו שומע אלא ע"י מכונה כיון שאינו שומע בעצמו אין להחשיבו לשומע, ול"ד לשומע כשמדברין בקול רם דהוא ודאי בחשיבות שומע, דאיכות השמיעה אינו שוה לכל אדם ולא נאמרה מזה לזה, ולכן אם אך שומע אף רק לקול רם נמי הוא בדין שומע, ובשמיעה ע"י חצוצרה כיון שהוא דבר המצוי וגם השמיעה ע"י זה אינו דבר מיוחד אלא מחמת שמתייחד הדבור רק לאזנו סובר הפרי"ח דג"כ הוא בכלל טבעיות השמיעה, מאחר שלא כל אדם שוין ואין ששומע נחשב שומע אפילו בא בקושי גדול, אבל מכונה ע"י עלעקטרי שהוא שמיעה דכח מחדש אין להחשיבו לשומע מאחר דאינו שומע כלל בעצמו.

אף שיש מקום לומר דכיון ששומע ע"י מכונה דעלעקטרי הוא הכרח שיש לו בעצם קצת כח שמיעה שאולי אין זה קלוקל גדול לעשותו בדין חרש, אבל לא מסתבר זה מדחוינן דלא היה ספק לנו בחרש שמא יש לו בעצם כח שמיעה אך שלא ידענו עצה איך שישמע למעשה, אלמא דאין זה כלום, אלא דמכיון דנתקלקלה שמיעתו כל כך שאינו שומע אף כשמדברים לו בקול רם ואף לא ע"י חצוצרה המצוי שמיחד הדבור רק לו הוא מדת הקלוקל במוח שמקלקל את הדעת כשלא יהיה גם מדבר, שלכן הוא בדין אינו שומע, אבל כיון שמדבר אף שהוא ע"י מה ששמע במכונה נמי עכ"פ הא מדבר ויש לו התחברות עם בנ"א שזה משלים החסרון, שלכן דינו כפקח דמדבר ואינו שומע.

Rav Moshe writes that one who can only hear with an electronic device and is otherwise deaf is considered a halachic chereh for matters of commerce even if he can speak, and consequently cannot sell real property.

אגרות משה אבן העזר ח"ג סימן לג
לגבי מקח וממכר, אף מי שיוכל לשמוע ע"י מכשיר וגם מדבר נידון כחרש אם בלא"ה אינו שומע כלל, ואינו יכול למכור קרקעות.

ולענין לחוש לשיטת הרמב"ם פכ"ט ממכירה ה"ב דמדבר ואינו שומע אינו יכול למכור קרקעות אף שבאלם דשומע ואינו מדבר כתב בה"ג שם דיכול למכור גם קרקעות, ויש אחרונים שסברי אליביה שגם לכל הדברים אינו שומע הוא כדין חרש אע"פ שמדבר משום שלא גריס בגיטין דף ע"א מדבר ואינו שומע שיהיה כפקח, אבל הא א"א לומר כן דבפ"ב מאישות הכ"ו כתב הרמב"ם בפירוש שמדבר ואינו שומע הוא ככל אדם, ובפ"ד מתרומות ה"ד כתב גם במדבר ואינו שומע שרק מפני הברכה שאינו יכול להשמיע לאזניו אינו תורם לכתחלה ואם תרם תרומתו תרומה, הרי נמי מפורש שדינו כפקח, ובפ"ט מעדות ה"א כתב במדבר ואינו שומע ושומע ואינו מדבר ראיתו ראה מעולה ודעתם נכונה אך פסולין משום מפיהם ולא מפי כתבם ומשום שצריך שיהיה ראוי לשמוע הדיינים והאיום עיי"ש, הרי בכל אלו הדברים מפורש שאינו שומע אם הוא מדבר הוא כפקח, וא"כ מוכרחין לומר כהנה"מ סימן רל"ה סק"כ שרק למכירת קרקעות אינו כפקח משום דלמכור קרקעות בעינן חריפות וכיון שאינו שומע אינו חריף ואינו יכול למכור קרקע עיי"ש, ולמה שכתבתי הוא חלוק פשוט דבאינו שומע הרי זהו החסרון והקלקול ששייך לענין הדעת שלכן אף שמדבר שיש לו התחברות אף שהשלים החסרון להיות בדין פקח, מ"מ לא עשה בו גם חריפות שצריך למכירת קרקע, אבל כשהוא שומע הרי אין בו שום חסרון וקלקול במוח ומה שאינו מדבר אין בזה שום שייכות להמוח ולענין הדעת אלא הוא מתלה וחסרון באברים אחרים שאין שייך לקלקל הדעת ולכן איכא גם החריפות שיש לפקח ויכול גם למכור קרקעות, ותירוצי הכ"מ נמי תמוהין כדהקשה עליו בנה"מ שם וגם הוכחתו מזה שצריכין בדיקה אלמא דאינם כפקחין ממש לא מובן דקודם שיודעין מה טיבן ודאי יש לבדוק דאולי בא מדבר שמקלקל הדעת, והא באינו מדבר ושומע צריך בדיקה ובוזה גם הרמב"ם מודה דהוא כפקח וצ"ע דברי הכ"מ ומשמע שבש"ע חזר בו דהא לא חילק בזה בשאר דינים, ולכן למעשה ודאי אין לחוש לזה בכל הדברים והוא כפקח גמור לבד ממכירת קרקעות להרמב"ם.

ובקברות שמתמלאין מים הרי מפורש בש"ע סימן שס"ג סעיף א' שמותר לפנותו משם, וא"כ כ"ש שאין לקבור לכתחלה במקום שיש לחוש שיכנסו לשם מים, ואף בפלאסטיק הוא ג"כ ודאי ביוון וגם אפשר שפלאסטיק יעכב העיכול שזה ודאי אין לעשות, דהא מצינו שיותר טוב שיתעכל הבשר מהר

מלעכב העיכול, ולכן צריך לתקן ע"י חפירות עמוקות סביב בית הקברות, שזה מסתבר שיועיל, ואם לא יועיל צריך לפנות ואף שהוא בית הקברות שנקברו שם כבר הרבה מתים צריך לפנות אם א"א לתקן כדאיתא בפ"ת סימן ת"ג סק"א מהחת"ס.

והנני ידו מוקירו מחו'.

משה פיינשטיין

סימן לד'

בפירוש ושבקית על לשון הקדש שתרגמו ועזבתי אם הוא נכון

כ"א אדר הראשון תשכ"ה.

מע"כ ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר שלמה יוסף זיין שליט"א.

הנה בדבר פירוש ושבקית ופטרית ותרוכית שבאנציקלופדיא התלמודית ערך גט מפורש בלשון הקדש ועזבתי ושלחתי וגרשתי, שחכם אחד מערער שעזבתי אם היו כותבין את הגט בלה"ק היה פסול משום שפירושו שהוא עוזב אותה שהוא כמשלח את עצמו שפסול כהא דאיני אישך איני בעליך שבקידושין דף ה', ודאי צדק כ"ג ששבקית בארמית הוא פירוש בלה"ק עזבתי כדהביא כ"ג מרש"י גיטין דף ס"ה שפירש על עזובה מהו שהוא לשון אגרת שבוקין ובדף פ"ה על שביקין שהן לשון עזובות ומלשון הגמ' בדף ל"ב ראה על ג' הדברים, וכן מפרש התרגום על קרא דאל תעזבני בתהלים ע"א הנאמר שם ב' פעמים לא תשבקני לא תשבוק יתי וכן ברוב המקומות ואין ספק בזה, ואף בתרגום אונקלוס על עזוב תעזוב עמו פי' משבק תשבק מה דבלבך עלוהי וכן שם בתרגום יב"ע, וא"כ לחכם המערער גם שבקית שכותבין בגט יפסל משום שהוא משלח את עצמו דהוא ממש פירוש אחד.

ומבעיית עזובה מהו לא קשה כלום דהוא מטעם דפרש"י דהספק הוא רק מכיון שלא כתבין לשון זה, משום דגם בזמן הגמ' נהגו לכתוב בלשון ארמית גט וכן השטרות כדאיתא בדף פ"ה במתני' בלשון ארמית משום שכן היו רגילין לדבר, ובעצם לא

סעיף כ"ד (נב) נגן או נתנו לו כו'. גם צנתנו שיך לומר אינו רוצה, ולפעמים ינטרף להוציא על זה הוצאה, כגון בעצדים שיתחשב צפרנסמן, וכמ"ס לקמן סימן רמ"ה [סעיף י' ובסמ"ע סק"ז]: (נג) גר' שמקיים האדון או מבטל וא"צ לקנות. גם צניטול הוה אמינא שילטרך לקנות וכמ"ס לקמן צטור וצדברי המחבר סימן רמ"ג [טור סעיף ט"ז ומחבר סעיף י"ב ובסמ"ע סקכ"ב] ולעיל סימן קפ"ט לוקח או מקבל בתחילת שטותו עשה מה שעשה. הגה (מ) אמרו שנים¹³ כשהוא שוטה זצין ושנים אומרים כשהיה שפוי זצין קרקע בחזקת המוכר מטלטלין בחזקת המחזיק צהן.

כב (מ) השכור מקחו וממכרו ממכר ומתנותיו קיימים זואם הגיע לשכרותו של לוט והוא העושה ואינו יודע מה עושה אין מעשיו כלום והרי הוא כמו השוטה.
 כג (מ) המוכר שמכר קרקע או מטלטלים¹⁴ וזיכה בהם ללוקח שלא מדעתו יד הלוקח על העליונה אם רצה ליקח אין המוכר יכול לחזור בו ואם לא רצה תחזור לבעליה.

חידושי רעק"א

סעיף כ"א בהגה. זבין קרקע. נ"ב, ודוקא דירש מאבותיו, וכן צניטן לו מתנה ע"י אחר שזכה עבורו דלוקחן סימן רמ"ג סעיף ט"ז, אבל צקנה ומכר אמרינן כשהוא שוטה זצין. ודעת הר"ן [כתובות ד' ע"א חזפי הרי"ף] דאם קנה צצטר הוה ידעינן דזצין כשהוא חלם, דאין העדים חותמים וכו', ושזכ אמרינן דהוא מרע קמח ומכירתו צטילה מנח ספיקא דמרי ומרי. ודעת הריטב"א [שם כ' ע"א ד"ה אחר אבי"ן] דלא הוה חזקה דאין העדים חותמין רק דדייקי על המוכר, אבל על הלוקח דזוכים לו לא דייקי. ועיין תשובת מהר"ט ח"א סי' (קכ"ז) [שכ"ז]: שם. בחזקה. וצפלוגמח דכדוואתא אס המקח קיים אי נקרא מוטזוק עיין כנה"ג סימן ק"מ צטור אות י"ד, וצתשובת כרס שלמה חלק אה"ע סי' ל"ז וצתלק חו"מ סי' נ', וצתשובת מגן שאול סי' י"א: שם. המוכר. נ"ב, צב"י סימן כ"ט [מחודש י"ג] הביא תשובת רשצ"א [ח"א סי' תתקע"ב, ח"ב סי' רכ"ט] דדוקא צכה"ג דהוה מרי ומרי צעיקר המכירה, אבל אס צ' אומרים שמכר על

תנאי שאס יעשה קך וכך יצטבל המכר, וצ' אומרים שלא היה תנאי, כיון דלדברי כולם כדיון ירד לקרקע אלא דמכחישינן אס יסחלק מן התנאי, העמד הקרקע בחזקת הלוקח, ועיין צמשנה למלך פרק ט"ז מהלכות טוען [ח"א ד"ה תתתח], וצתקפו כהן סי' נ"ח: סעיף כ"ב. אין מעשיו. נ"ב, ומ"מ אס הוה לתצירו חייב. יש"ש פ"ג דצצ"ק סי' 4: סעיף כ"ג. אין המוכר. נ"ב, נענע"ד דיש נצמוד כן מדברי הרא"ש פ"ט דצ"מ סוף סי' כ"ג. וקשה לי מסוגיא דחולין דף פ"ג ע"א גצי הא דאמרינן צוכה לו ע"י אחר, בשאר ימות השנה דחוב הוא לו וכו', הרי דאין הלוקח יכול [דכ"ה] להמוכר לקיים המקח. אחר זמן רב צא לידי ספר מתנה אפרים מצלמי צהלכות זכיה סי' ו' עמד צוה, וצתב למרן ולחלק דמדי דאצילה מיקרי חוב ללוקח דאין דרך להרצות צהוצאה: שם. לחזור בו. נ"ב, עיין לעיל סוף סימן קפ"ד צהג"ה וסימן קצ"ה סעיף ג', וצ"ע. ועיין מ"ש צגליון לעיל סימן קצ"ב סעיף ב'.

The transactions of a drunk are valid so long as he is aware of his actions. Even if he is not aware, he remains liable for damage he causes.

שו"ע חושן משפט סימן רלה סעיף כב, רעק"א א שם מקח וממכר של שיכור קיים כל שלא הגיע לשכרותו של לוט, דהיינו שאינו יודע כלל מה שעושה. וע' רעק"א שאפילו כה"ג אם הוה חייב לשלם.

התם. ובידיקת גיטין נחבאה פכ"ב מהלכות גירושין. ומ"ש או יכחז בכתב ידו. ג"ו מצולזר כסוגיא סם:

ד השוטה אין מקחו מקח וכו'. זה פשוט ומצולזר בכמה מקומות ובפ"ק דגניגה (דף ג:ג) נחבאר אהיה שוטה והוא כל שעושה מעשה זר דרך שטות: וב"ד מעמידין אפוטרופוס לשוטים וכו'. זה הולץ מנה שאמרו בכמוצות פרק נערה שנתפתמה (דף מ"ח.) מי שנשמתה צ"ד יודים לנכסיו חזין ומפרטין אשמו ובני וכו' מימלא סם: **ה מי שהוא עת וכו'.** זהו בריתא מפורשת ברי"ה בפרק ראוהו צ"ד (דף כ"ח.) עמיס חליס עמיס שוטה כהוה שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו וכשוטה פקח הרי הוא כפקח לכל דבריו ומצולזר ג"כ בכמוצות פרק האשה שנתאלמנה (דף ט"ז.) גבי עוולא דבר שטיא:

כמדבר ואינו שומע שהוא כפקח היינו דוקא כששומע קצת וקרי ליה אינו שומע לפי שאינו שומע כמו הפקחים אבל אם אינו שומע כלל דינו כמרש גמור ולשנא דרבינו דייק הכי שכתב מדבר ואינו שומע כלום:

מי

ו קטן עד שש שנים אין הקנייתו וכו'. זה ואמרו בגמרא פרק המקבל גיטין (דף ט"ה.) אמר רבא שלש מדות בקטן זרור וזרור אגוז וזוטלו וזכה לעלמו ואינו זוכה לאחריס חוכה לעלמו מדבריהם ואעפ"כ אין הקנאתו הקנאה ואינו זוכה לאחריס: ימשש שנים עד שיגדיל וכו'. מ"ש אם יודע צטיב משא ומתן נמכין למה שאמרו מקחן החזקין (גיטין דף ג"ט.) הפעוטה מקחן וממכרן ממכר במטלטלין ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק צביה כדר שיה כדר שב רב כהנא אמר כדר שב כדר מהני בממיתא חנא כדר חשע כדר עשר ול"פ כל חד חד לפוס חורפיה ועעמא מלא וכו' אמר ר"י משום כדי חייו וזה פשוט. ודין המתנה נחבאר סם מתנה ממה אהת מהנת כבי ואהת מהנת שכבי מרע אהת מהנה מרובה ואהת מהנה מועטת. וג"ו פשוט: והכל במטלטלין. גם זה פשוט סם ומחבאר ג"כ פ' מי שמת (דף ק"ה):

מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנותיו קיימות בכל. בין במטלטלין בין בקרקע. והוא שיברק כדרך שבדקין לגיטין או יכתוב בכתב ידו: ד השוטה אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר. ואין מתנותיו קיימות. וביה דין מעמידים אפוטרופוס לשוטים כדרך שמעמידין לקטנים: ה מי שהוא עת שוטה ועת שפוי כגון אלו הנכפין. בעת שהוא שפוי כל מעשיו קיימין וזוכה לעצמו ולאחרים ככל בן דעת. וצריכין העדים לחקור הדבר היטב שמא בסוף שמתו או בתחלת שמתו עשה מה שעשה: ו קטן עד שש שנים אין הקנייתו לאחרים כלום. ומשש שנים עד שיגדיל אם יודע בטיב משא ומתן מקחו וממכרו וממכרו ומתנתו קיימת. בין בדבר מרובה בין בדבר מועט בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע. ודבר זה מדברי חכמים כמו שביארנו כדי שלא יבטל ולא ימצא מי שימכור לו ולא יקח ממנו. והכל במטלטלין אבל בקרקע אינו מוכר ולא נותן עד שיגדיל: ו כמה דברים אמורים בקטן שאין לו אפוטרופוס אבל אם היה לו אפוטרופוס אין מעשיו אפילו במטלטלין אלא מדעת האפוטרופוס. שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלין קיים: ה בודקין את הקטן אם יודע בטיב משא ומתן או אינו יודע. לפי שיש קטן חכם וזבון שהוא יודע והוא בן שבע. ויש אחר שאפילו בן שלש עשרה

אינו יודע בטיב משא ומתן. *קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו אפוטרופוס שנשא ונתן במטלטלין ושעה דינו כדן הגדול. פחות משתות מחילה. שתות מחויר ההוגיות. יתר על שתות בטל מקח כמו שביארנו. ואני יאומר [ד] שאין מקח הקטן וממכרו במטלטלין קיימין אלא בשמשך או המשיך. אבל אם נתן מעות על המקח וחזר בו אינו מקבל מי שפרע ואחרים שחזרו בו מקבלין מי שפרע: ו וכן אם קנו מיד הקטן או השכיר מקום המטלטלין וחזר בו לא קנה הלוקח שאין מוציאין מיד המוכר

א סמ"ג שם טור סם: ב סמ"ג סם: ג עוה"מ סי' רל"ה:

השבת הראב"ד
*קטן היודע וכו' כמו שביארנו. א"א אני אומר שהקטן אין לו מחילה כדלמרינן יתמי לאו בני מחילה נינהו וכן אני אומר שאם הקטן בקניין קנו שהקניין לא גרע מהכסף והוא כסף עלמו מההוא מעשה דגיטין דההוא גדול לה מרה כומתא ואמר קני הא וקני נפשך וכו' ונמצא כסף גומר דעדיף משאר כסף וקונה לגמרי וכן אם קנה הוא בקניין קנה שהמקנה מקנה לו כל קניינו ואינו חוזר בו אבל אם השכיר הוא מקום פירות לא קנו ממנו דשכירות ממכר הוא עכ"ל:

ואין קניין מיד הקטן כלום

שמות נגדלו עד שסות קנה הקונה ומחזיר אונאה ונראה שהיא אונאה ונראה שהיא אונאה ונראה שהיא אונאה (ר"פ אלו מילוח) יתמי לאו בני מחילה נינהו ע"כ. ודברי חז"ל הם ש"כ היה להם בגמרא לפרש והיאך יאמרו עד שסות נגדלו ויהיה נגדלו מחילה וקצתן יתן לחזרה. ומ"ש ביטמי לאו בני מחילה נינהו מ"מ חכמים שחזרו שיהיה ממכרן ממכר משום כדי חייהן הם הקנו שיהיה עעושה נגדלו. ונדולה מזו אמרו מהנתו מחילה אפילו מהנה מרובה ודברי המחבר עיקר: ואני אומר שאין מקח הקטן וכו'. כדר נחבאר פ"ט שהיתומים אינם מקבלים מי שפרע כדמשמע פרק הניזקין והוא ביהומים שיש להם אפוטרופוס וכן הדין לקטן עלמו ועיקר: **מ וכן אם קנו מיד הקטן או וכו'.** נתן טעם המחבר לקניין הקטן למה הוא סובר שאינו מועיל לפי שסתם קניין לכתיבה עומד וכל שאינו ראו לכתובה אינו קניין. ודין השכירות פשוט דאינו מועיל דשכירות מכירה ליומה הוא ואין ממכרו ממכר במקרקעו ומכאן שאם השכיר הקטן בית לדור שיכול לחזור בו ואין מעשיו כלום. ובהשגות א"א וכן אני אומר שאם קנה בקניין קנו שהקניין לא גרע מהכסף והוא כסף עלמו מההוא מעשה דגיטין (דף ל"ט:) דההוא אמתא דשדא לה מרה כומתא ואמר לה קני הא וקני נפשך וכו' נמצא שהוא כסף גומר דעדיף משאר כסף וקונה לגמרי וכן אם קנה הוא בקניין קנה שהמקנה מקנה לו כל קניינו ואינו חוזר בו אבל אם השכיר הוא מקום ולא קנו מידי לא דשכירות ממכר הוא ע"כ. ואינו מנין דבריו מה ענין זה לדמיון שהקניין ככסף שאם הוא ככסף ודאי לא קנה המקבל כמ"ש המחבר שאין הכסף קונה ביהומים וכדר נחבאר גם מיה שאמר שהוא כסף גומר דעדיף משאר כסף וכיוצא בזה לומר דהקניין בעצמים גומר להוציאן למירות ואין צריכין גט שחרור וילקף לה מעובדא דההיא אמתא. חוץ מכדורו שאינו דפירוש השו"ע הקניין לכסף ולא יפו כמו כלל. וכ"ש שיש שם מפרשים דלאו כמורט קניין היה עושה אסו מעשה ויחבאר בהל' בעדים. סוף דבר אינו רואה בכל מה שהציל הכ"א ו"ל שום דמיון דין קניין הקטן אם הוא מועיל:

The transactions of an insane person are completely invalid, and a Bais Din should appoint an executor on his behalf. If the bouts of insanity are intermittent, he can buy or sell when he is sane; however, a careful assessment must be made to ensure he is truly sane at the time of the transaction.

שוטה רמב"ם הלכות מכירה פרק כט הלכה ד - ה
מקח וממכר של שוטה אינו קיים כלל, וב"ד מעמידין לו אפוטרופוס. ואם הוא רק שוטה לעתים, יכול למכור בשעה שהוא שפוי, אבל צריכים לחקור היטב אם הוא שפוי באמת.

מסורת הש"ס
עם הוספות

כמו שנגזר שור המור וגמל^א דבנח קנאל^ב (דף ה). לנעשה מועד לכל ולא אמרינן עד שיהא מועד בנעשה כלל מין ומין והואיל והועד בנעשה נגימומי מיניין אין זה מקפיד על מין אחר אף כאלו לא שלח בנעשה לפרו צנת אמת הלא כוונ' משום עשות: אי שמיעא ליה. הא דתניא דמשמע בדבר אחד ממתיקין אותו בשוטה היה הדר פירושה: זכור. אם נאלמ זכור אין לך להוציא אלף את הנשים עכשיו שנאמר וזכור נא להוציא אף טומטום ואנדרויגוס עם הנשים: נשים פשוטות. כפי"ק דקדושין (דף לז): ילפינן לה: מהקדמא. דהי מני מלות עשה שזמן גרמא ונשים מייעוב: אמת קרא למיעוטי ספיא. בנמימ^א למה לי קרא מהיכא מימי לן למיזיה: כשיביצי פבחין. אלא שהגד טמון דהא דלא וכו' הו' הלכת' אלתרין קרא למעוטי. המקמין מפרש נחמקת כחיות (דף ע). המקמין נצו זלמ' כלמס' ואומר מי כי למקן עין ערות שקרין קודוין עמעמין אופן גזולת כלמס' ד: והמצרף נחשה. שמלפניו מקוס שפירין אותו מן הקרקע כמפרש נחמקת כחיות (עט) וכל אלו יתן עד ואין יוכלין לעלות עם חבריהם: באמרן. וכו' להוציא את הנשים: דה' מה מאשה. כמיזי הכא ומכא לה יקום (דברים מד) ומיזי הם או מפשה לא נתן לה (ויקרא טו): מה צריכה בה. מיניה למשנה אחרונה הואיל וביעו לכוף את רב מיזי דלן לו אלף אדון אחד: דבר אחר בה. פירש לנעיל קבין מופעמים נפקא כדלמרינן לעיל^ב הלכך נגלים למעוטי מי פירי משענת אמת לבד מרגלי: מפנקי

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

אין דלמא מביעהו. מי אמרינן דכיון (ה) דמקרקע דלמי להאי הדר זיה נס לאפק דמשכי צדיה מקרקע הדר זיה או דלמא מהאי לתומיה: זכורך דהוציאו טומטום ואנדרויגוס. כירושלמי צני מה אמר רבי יהודה בגמרא דאלנדויגוס דמשמעין ליה^א דממזיק דמתללן עילוי

כמי שנגזר שור המור וגמל ונעשה מועד לכל אמר רב פפא אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא^ב אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו הוה הדר ביה איבעיא ליה כי הוה הדר ביה ממקרקע כסותו הוה הוה הדר ביה דדמאי והא או דלמא מכולהו הוה הדר תנין: וטומטום ואנדרויגוס כו': הגו רבנן^ג זכור להוציא את הנשים וזכור להוציא טומטום ואנדרויגוס כל וזכור לרבות את הקטנים אמר מר זכור להוציא את הנשים וכו' למה לי קרא מכדי מצות עשה שהומון גרמא הוא^ד וכל מצות עשה שהומון גרמא נשים פשוטות אצטרך סלכא דעתך אמיא גילף ראייה ראייה מהקדמא ימה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות קמי"ל אמר מר זכור להוציא טומטום ואנדרויגוס בשלמא אנדרויגוס אצטרך סלכא דעתך אמיא הואיל ואית ליה צד זכרות לחייב קמי"ל דבריה בפני עצמו הוה אלא טומטום ספיא הוא מי אצטרך^ה קרא למעוטי ספיא אמר אביי כשיביצי מבחין אמר מר כל זכור לרבות את הקטנים והתנן חוין כהרשש שוטה וקמן אמר אביי לא קשיא יבאן בקמן שהגיע לחינוך כאן בקמן שלא הגיע לחינוך קמן שהגיע לחינוך^ו דרבנן הוה אין ה"ג וקרא אסמכתא בעלמא ואלא קרא למאי אתא לכדאחרים (דתנן^ז) והבורסי פטורין מן הראייה משום שנאמר

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

עין משפט
הר מצוה

בז אמי מיי פייס מכלי פוז
הלסי ג:
ב מיי עס ופיי מכלי
מנהגה הל' ג:
ח ג מיי פייס מלמל
מנהגה הלסי ג:
י ד מיי עס הל' ג:
ז ו י מיי עס הלסי ה:

רבינו הנגאל
לבוה החימין כדי לפרוק
עניים כשיביתו. שוטה
פטור מן הראייה: ת"ד
אחריו שוטה זה הוציא
יחיד לילולא הלן בבית
הקבירות והמקרי את
כסותו ובי חותם את עד
דבדיתו כלומר ר' יוחנן
אמר ויפילו אתו מן
הווא דבדיתו רוח
שוטה וקמי"ל לו רוח
דמאי אחריו שוטה הו
המאבד כל מה שנותנין
לו. טומטום ואנדרויגוס
מסורין: ת"ד זכור
להוציא הנשים שיהי
שפירות. וזכור להוציא
טומטום ואנדרויגוס כי
לרבות הקטנים אצטרך
לאקומה כסותו שהגיע
לחינוך וצויה קצנים
שהגיע לחינוך מרבין
גימיו וקרא לך אתא
אחריים אבדום והמקרין
אחרים נחמה וחבדסין
פטורין מן הראייה ונאי
בזכור כל מי שיכול
לעלות על כל זכור יצאו
אלי שאין יוכלין לעלות
על כל זכור. נשים
עבדים אקרינא מי
בדכתי עבד ורזינין בן
חורין פטורין מבשה
בדכתי הוא שבויה סיפא
בדכתי ראשונה וישא
לדעתא לאתיי מי שצוי
עבד חזינין מן חורין יחייב
מנהגה שהאשה חייבת
עבד חייב בה דגמר
לה לך כחכ בשפחה או
לקופה לא נתן לה
וחיובי בשהו וכבה לה
שפ' כריתות ונתן.
ושאני יוכל לעלות

גליון הש"ס

גמרא הא י"ב י'
קרא. עין שטת מקומה
רפי"ד דמ"ה הל' מלא
ספוט בעס המגנין:

ליקוטי רש"י

טומטום. אטום אית
זכור כי לא וכו' והלא
נקטת וספק זכר ספק
דקבה הוא וליכא למ"ד
ממי ספק ביה הוא וכו'
אזכור למ"ד ללא ספק
הוא אלף ביה הוא
אזכור לר"ה ק"ה:
ואנדרויגוס. שם לו
אזכור ונקטת וספק
שדחנן גרמא. שזמין
גרמא לה משטת וקדושין
ה' גמ' אצטרך קרא
למעוטי. מי אצטרך
ספיא קמי קדושין כ"ד
אזכור והחייב בה. נמיה
לה אלא ספק קמי משאי
אזכור (מכילתא): ה' ב' פ' ק'
אזכור כלמס'. לא ידעמי
מה זכור נא אלא כלמס'
דלמי שפירין סטס
בגמ' לפי כמסין וס'
או יוסים (מכילתא ע).
עיידין בגמ' לא אצטרך
מה זכור (ב"מ) אלא אצטרך
אשכנח לה רבי שפירין

הואיל ואין לה וסת אין לחוש שתחזור לשטות מחמת תרי זימני, וכי האי גוונא לא מקריא עתים שוטה עתים חלומה.

ושלום שמשון ב"ר אברהם [זלה"ה].⁷

ורבינו שמחה ז"ל משפיר"א כתב דלא מחזקינן בחזקת שוטה לגרש עד שיראו בה סימני שטות המפורשים פרק א דחגיגה [ג,ב], ובירושלמי דמסכת תרומות [פ"א ה"א] משמע עד שיראו בה כולם, ופליג קצת אגמרא דידן, ועיקר סימן זה המאבד מה שנותנין לו, דומיא [ב"כ קנה,ב] דההוא שטותא יתירתא הוא דחזא ביה דהוה משחרר עבדו, בעוד שלא ראינו סימן זה אפי' בדיקה לא צריך והרי הוא בחזקת פקח:⁸

נשתמד בשעה שקדשה אין צריכה חליצה דקידושין ונישואים הראשונים מפילים לחליצה וליכום, אין לסמוך עליהם, דדבריהם סותרים זה את זה, שאם זיקתו זיקה וחליצתו חליצה לאחר שנשתמד, מה לי קדשה קודם לכן מה לי קדשה אח"כ, הרי הוא מחזיקו כישאל גמור להיות חליצתו חליצה, ואם בשמדותו נחשב כגוי גמור היאך הוא זה שתהא חליצתו חליצה, ע"כ אין לה תקנה אלא בחליצה.⁹

וצור ישראל יאיר עינינו במאור תורתו. שלמה
ב"ר יצחק:

תנז

נשאל לרב האי גאון מי שהוחזק כפרן כגון שאמר לא היו דברים מעולם וכיון שנתחייב שבועה חזר ואמר פרעתי, נידון אותו כהוחזק כפרן או לא, דדילמא אינו מוחזק כפרן עד שיכחישוהו עדים אבל הוא עצמו לא, וישבע. וכן אם יש הפרש בין מי שאמר לא היו דברים מעולם ובין אמר אין לך בידי כלום לענין הוחזק כפרן או לא, משום כשחזר ואמר פרעתי יכול לומר אין זה כפרנות, שמה שאמרתי אין לך בידי לא באתי לומר אלא פרעתיך.

והשיב דין הוא מי שהוחזק כפרן אינו עד שיכחישוהו העדים, ומה שאמר ר' יוחנן וב"מ ז,א| מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים

תנו

השיב רש"י על היבמה שנפלה לפני יבם משומד צריכה חליצה¹⁰, ואין חילוק בין שקדשה הבעל ואחר כך נשתמד בין שנשתמד (לאחר) [לפני]¹¹ קדושין, שהמשומד הרי הוא כישאל חשוד לכל דבר, שנאמר [יהושע ז,א] חטא ישראל, אף על פי שחטא ישראל הוא [סנהדרין מד,א], ואין לחלקו מדת ישראל אלא שאין נאמן באיסורין הואיל וחשוד הוא עליהן, ויינו¹² נסך הואיל וחשוד הוא לע"ז, וקידושיו קידושין וחליצתו חליצה, כללו של דבר הרי הוא כישאל חשוד.¹³

והתשובה הנמצאת בתשובת הגאונים שאם

שינויי נוסחאות

7. עפ"י כתי"י פא'. תנז 1. עפ"י תשומ"י, ובמהד' בלוק: [קודם].

אה"ע רנז, דחייבת בחליצה, והד"מ שם, ד כתב דיש לסמוך על הדעות הפוטרות כסניף להקל. ג. מובא כן באו"ז שם מספר בשר ע"ג גחלים ומתשובת הגאונים בשם רב נחשון גאון, וכ"ה בשערי צדק ח"ג שער א סי' נג, אמנם בבה"ג ס"ס כח (עמ' רצ במהד' מכון ירושלים), ובשערי צדק שם סי' כח כתבו דאינה מותרת בלא חליצה. ד. בדעת רבינו המהר"ם ראה להלן סי' תקסד (וכ"ה בתשומ"י שם) דהביא ראה לדברי הפוטרים מחליצה, אמנם במדרכי יבמות סי' ל סיים בשם רבינו דלא מלאו לכו לעבור על דברי רש"י כשבא

מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה וכו', ונראה. וראה בשו"ת מהר"י ווייל סי' נב שליקט השיטות. ג. כן היא שיטת רבינו אביגדור כפי שהובאה במהר"ק סי' יט. ובמהר"י ווייל שם כתב דכל הא דבעינן לסימני שטות המובאים בגמ' ובירושלמי הוא למי שלא ראינו בו שום שטות אלא סימנים הללו, אבל מי שאין בו את הסימנים הללו ומ"מ בכל דרכיו הוא עושה שטות, פשיטא שהוא שוטה. וכך היא דעת הרמב"ם (עדות ט,ט) כפי שביארה בכס"מ שם ובב"י אה"ע קכא, (ד"ה ולכאורה היה). תנז כתי"מ סי' רכה, כתי"י

According to Rabbeinu Simcha, only one who engages in the aforementioned activities is considered insane, particularly that of inexplicably throwing away things he is given. Otherwise, he is assumed to be sane and does not require further inspection.

שו"ת מהר"ם רוטנבורג ד"פ סימן תנה רבינו שמחה נקט שאין לאדם דין שוטה אלא כשיראו בו את אותם סימנים דוקא, ובראשם שמאבד מה שנותנים לו. ואם ליכא סימנים אלו, דינו כפקח גמור ואי"צ בדיקה.

שופטים. הלכות עדות פ"מ

ומ"ש והכוונין. בספ"ק דקידושין (דף מ'): אמרו האוכל בשוק וכו' וי"א פסול לעדות אמר רב אחי בר חינן והלכה כ"א. ומ"ש והקרוי. בפרק זה נזכר (דף כ"ז:). ומ"ש והנוגעים בעדותן. פרק חוקה הבאים (דף מ"ב מ"ג א). פירשנו דלמא הוואו פסולי מעשרים זה על זה אמאי נוגעים בעדותן הו'.

ב הנשים פסולות לעדות וכו'. בפרק

שבעת העדות (דף ל'). אמרין ועמדו שני האנשים בעדים הכמוז מדבר כלומר ללמד שאין עדות נבששים ובסיפרי ועמדו שני האנשים נאמר כאן שני ונאמר בעדות על פי שני עדים מה כאן אנשים אף להלן אנשים מכאן שאין האשה כשרה להעיד. ואיני יודע למה הניח רבינו מלכתוב ראה זו. והראיה שהביא אינה נוחה לי שהרי כל המורה בלשון זכר נאמרה: **ג ואין מוציאין ממון מספק וכו'.** בכל הגמ' דמספיקא לא מפקינן ממונא וכ"ש דאין עושין:

ד העבדים פסולים וכו'. צפ' המובל (דף פ"ח). מיימי לה מגולן וקטן או אשה בהלך השוה ואיכא מאן דמיימי לה מדרשה דלא יומתו ודרשה זו שכתב רבינו ליהא להסס

ה מי שהציו עבר. זה דבר פשוט דכיון דלמיני אלו כשר פסול הוא:

ו כל מי שנשתחרר וכו'. גיטין פ' השולח (דף ל"ט). אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יא' למירוט ולרין גט שחרור כלומר יא' למירוט משום דזכר בעלמו ולרין גט שחרור להחירו צבת ישראל וא"כ כיון דלמיני בן ברית גמור אין ראויה להעיד:

ז הקטנים פסולים וכו'. בבבא בתרא פ' ארבעה עשר (דף ק"ה:). אמרין דפחות מבן י"ג אין עדותו עדות משום דבעינן ועמדו שני האנשים וליכא: ואם הגיע לעשרים שנה וכו'. למד כן ממה שאמרו צפ' יואל דופן (דף מ"ו:). נכתב בדברי רבינו פ"ב מהלכות אישות וטובר שהוא הדין לענין עדות:

ח קמן שהגיע לכלל שנותיו וכו'. דעת רבינו שיש לאסר סימנין מלמעלה וכח צפ' מהל' אישות והסב עליו הראש"ד וה"ה הניח הדבר צ"ע: ובן שלש עשרה וכו'. כתב רבינו ירושם שכן כתבו גירסאמי ומפסק רבינו דהיינו כשהביא שמי שערות דלי לאו הכי דינו כקטן לכל מילי וצ"ע מי שמת (דף ק"ה:). אמר רב הונא ברבי דרבי יאושע ולעדות עדותו עדות אמר מר זוטרא לא אמרין אלא במטלטלין אלא למקרקעי אין עדותן עדות וכתבו המפסקים דקאי אמאי דאמרין המס לעיל מהאי מימרא דפחות מבן עשרים אע"פ שהוא בן י"ג שאינו בקי בניב מקח וממכר אלו מוכר בנכסי אביו

וקאמר לענין עדות עדות עדות עדות ומתן עדות עדות אף לקרקע: **ט השומה פסול לעדות וכו'.** שהשומה פסול זו פשוט ומיוחדת בכמה מקומות. ומ"ש לפי שאינו בן מנוח. ז"ע היכא איכא שהטעם שהוא פסול לפי שאינו בן מנוח דכפ"ק דתגינה מן הכל מיידיש בראיה וכו' (דף ג' א). אמרו אי זהו שומה היואל יחידי צלילה והלן צניית הקבירות והמקראת את כסותו איחמר אמר רב הונא עד שיהי

כולן צבת אחת ור' יוחנן אמר אפילו באתם מהן וק"ל כר' יוחנן וכן פסק הראש"ש כריש מולין ח"ש רבינו בדבר מן הדברים לומר דאפילו בדבר אחד ומתכר שם דדוקא

נשים פסולות לעדות וכו'. מוציא פסק שבעת העדות ובפרק המובל. ובסיפרי יליף לה מ"ש נאמר כאן ועמדו שני האנשים ונאמר שם על פי שני עדים מה כאן אנשים אף להלן אנשים ולא נשים. וקטין לא על דברי רבינו היכי שזכר דרשא דתלמודא ועבדי דרשא מדעמיה וכו' דאיכא להך דרשא בשום דוכתא קשה דמשמעומא דקרא לא הוי לשון זכר ולא לשון נקבה ואי משום דכתיב שנים והוא משמע לשון זכר לא כתיב דכתיב שנים להקיש ששה לשנים וכו' דכל המורה בלשון זכר נאמרה. ולפיכך אינו סובר דלעולם כוונת רבינו על הג"ש האמורה בסיפרי אלא ה"ק שדרשא לקרא שנאמר על פי שנים עדים לשון זכר ולא לשון נקבה מדכתיב ועמדו שני האנשים ועדין צ"ע:

י העבדים פסולים וכו'. פ' החובל מימינה לה ומוסיק תלמודא הגד השוה שבהם כלומר אשה וקטן שכן אינם בכל המנוח ופסולין להעיד אף חיי אביה את העבד שאינו בכל המנוח ופסול להעיד וא"ע דהדר פריך על מה הגד השוה שבהם שאינם איש תאמר בעבד שהוא איש מ"מ דמין סוף סוף ומוסיק דעבד פסול לעדות מקרא אחרתהו זו יורה פשוטה ואפשר שהרשא שכנה רבינו היא במקום אחר ועומת משום דהוי עדות שאינה יכול להשימה דבעינן אחיו כמותו ממש שהוא בן ברית לכל המנוח לאפוקי עבד שאינו כמותו ממש. ועדין פריך תלמוד מ"מ למדנו שהעבדים והעבדים אין פסולין לעדות מן המורה כאשר כתב רבינו ואין נראה כן דעת רש"י בגיטין על משנת כל השטרות הכולין בערכות של עבדים:

יא הקטנים פסולים לעדות וכו'. משמע דפשיטא ליה דועמדו שני האנשים בעדים איירי וא"כ אמאי לא מפקינן מהאי קרא נמי נשים אנשים ולא נשים אנשים ולא קטנים דכל היכא דאיכא מיעוטא ממעטינן כל מיני ולמה הולך רבינו להביא קרא אחרתהו לפסול את הנשים. ונאמר דכתיבא לעיל אמי שפיר דלעולם אקרא דעמדו שני האנשים סמך ולא מימינה הך קרא אלא לגלות על הג"ש דלא תימא ועמדו שני האנשים בעדו דייני איירי מדלא

כתב רבינו ואשר להם הריב: **יב קמן שהגיע לכלל שנותיו וכו'.** פ' ארבעה עשר (דף ק"ה:). אמר רב הונא ברבי דרבי יאושע ולעדות עדותו עדות אמר מר זוטרא ולא אמרין אלא במטלטלין אלא למקרקעי לא פ"י אע"פ שאמרנו דפחות מבן עשרים אע"פ שהוא בן י"ג שאינו בקי בניב מקח וממכר אלו מוכר בנכסי אביו אלא למקרקעי אלא להעיד מה שראה ושמע מבן י"ג ואין להביא שמי שערות הואיל ואינו שומה לשון רש"י וטעמא דעדות הקרקעות לריבין דקדוק גדול שחיות האדם תלייה בהם: **יג השומה פסול לעדות וכו'.** כתב רבינו הטעם לפי שאינו בן מנוח כלומר שהוא פטור מן המנוח ואע"פ שמקיים מקראת מנוח לפעמים הוא כמי שאינו מנוחה ועושה

א טוח"מ סי' י"ג וי"ה סמ"ג לאוין ר"ד: ב טור שם סי' ל"ה סמ"ג ס: וקאמר לענין עדות עדות עדות עדות ומתן עדות עדות אף לקרקע: **יד השומה פסול לעדות וכו'.** שהשומה פסול זו פשוט ומיוחדת בכמה מקומות. ומ"ש לפי שאינו בן מנוח. ז"ע היכא איכא שהטעם שהוא פסול לפי שאינו בן מנוח דכפ"ק דתגינה מן הכל מיידיש בראיה וכו' (דף ג' א). אמרו אי זהו שומה היואל יחידי צלילה והלן צניית הקבירות והמקראת את כסותו איחמר אמר רב הונא עד שיהי

לחם משנה

פ"מ ד העבדים פסולים לעדות וכו'. היכא איכא. ואינו אומר לא לבד זה קשה דלא מלאנוה בגמ' אכל קשה יותר ששם בגמרא דהפך דכפ' המובל (דף פ"ח). הקשו לרבי יהודה דאמר דהחובל בעבד כעני של אחרים פטור מן הנושא משום דאמר קרא כי ינאו אנשים יתדו איש ואחיו ועבד לאו ככלל אחיו הוא אלא מעתה לר' יהודה וזמני עבד לא הריגו דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ותייראו אמר קרא ובערת הרע מקרבך מ"מ ע"כ והשתא תימה על דברי רבינו חזק לרבינו דק"ל כותביהו עבד נכנס בכלל אחיו ולא הקשו קושיא זו בגמרא אלא לר' יהודה דוקא ואם כן איך כתב רבינו דעבד אינו נכנס בכלל אחיו הא לרבנן גבי

בשם אמרי דנכנס רבינו פסק כרבנן בהל' חובל ומיזק ועוד דל"כ תיקשי לרבנן הקושיא דהקשו בגמ' לר' יהודה א"כ זוממי עבד לא יהרגו כיון דלמיני נכנס בכלל אחיו אלא מהאי אימ' לן למימר כיון דאמר קרא ובערת הרע מקרבך מ"מ א"כ גלי קרא דנכנס בכלל אחיו א"כ אין ראייה לדברי רבינו ועוד דהיה לו לרבינו לרבות מקרא דהנה עד שקר העד שקר ענה באחיו דהביאיהו שם בגמ' להאי קרא גבי עדות וא"כ דברי רבינו ממוהים מכל פנים וצ"ע:

יג השומה פסול וכו' לפי שאינו בן מנוח וכו'. קשה דלמה לי הך טעמא גבי הרע וגבי שומה הא טעמא הוא דכיון דמעטא מורה קטנים דלאו בני דעה הוא

רמב"ם הלכות עדות פ"ט הלכה ט דעת הרמב"ם ש' אין צריכים סימנים מיוחדים להחשיבו לשומה, אלא כל שדעתו מטורפת ומשולשית בדבר מן ההדרים הרי הוא שומה, אפילו הוא מדבר ומואכענין בשאר דברים. וכן אם הוא פתי ביותר עד שאינו מכיר שדבריו סותרים זה את זה כדרך שמבנים שאר העם, או אם הוא מבוהל או משתגע ביותר.

שופטים. הלכות עדות פ"ט פ"י

דווקא דבעדי לכו דרך שטות ואין הכוונה שפעם אחת שיעשה אחד מהלו דרך שטות מיקרי שטות אלא כשדרכו בכן ו"ש רבינו ונמלאת דעמו משובשת תמיד וכו' ומילא מו המס (דף ד'). א"י וכו' שטות זה המאבד כל מה שנותנין לו ונשמע מדברי רבינו דס"ל דהני מילי דקמיני דבצרייתא לאו דווקא אלא הי"ה לכל דבר נקטיניהו ומפני כך לא הוכיח רבינו אותם דברים הנשנים שם דבצרייתא אלא סתם וכחכ כל מי שנטרפה דעמו ונמלאת דעמו משובשת תמיד בדבר מן הדברים וכו' לכולן גם שאר דברים שלא נזכרו דבצרייתא ומה שהכריחו לפרש כן כמנמי בטור אכן העורר סי' קכ"א: הנבכה בעת בפייחו פסול וכו'. ובי"ח גרייתא פ' ראוהו ב"ד (דף כ"ח). עמים חלים עמים שטות כשהוא שטות כשטות לכל דבר וי"ג משמע בפ"ג דכבודות (דף כ'). גני ההוא עושה דבר שטות וזני נכסי:

ועושה וגרע מאשה ועבד ופסול מן המורה וכו' כיון שדעתו משובשת אינו מכוי עדות: הנבכה בעת בפייחו פסול וכו'. ראוהו ב"ד כפלו נזאן אילינא כפלו שד והמנה עמים חלים עמים שטות כשטות הכי הוא כשטות לכל דבריו:

י הפתאים ביותר וכו'. זה מנואר כינו שאינו מכוי צעניו לא יוכל לכיין העדות והוא ממזכיר הגאונים ולפי שאין מנהגי בני אדם כאלו שוין לפיכך חלו הדבר דכיון שא"ל ליייר הדבר בכחב:

יא החרש בשושה וכו'. החרש שהוא זה לטובה היינו חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר דמילא פ' מי שאלחו מדבר ואינו שומע וכו' חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם זהו זה הרי הם פקחים לכול דבריהם ומוטבין עלה דמילא אלם לא יגיד פרע לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד ממוך הכחב ח"ל אבי עדות קאמרת שאני עדות דהמנהג אמר מפיסה ולא מפי כהנס מייסדי כסס שדוקין אותו לגיטין כך שדוקין אותו למשאות ומתנות ולעדיות ולירשות קמי מיהם עדות אמר רב יוסף בר מנימי ח"ר שמת בעדות אשה דאקילו בה רבנן משום שיגונא:

יב החרש מדבר ואינו שומע וכו'. בגיטין ר"פ מי שאלחו (דף ע"ח). מילא אלם לא יגיד פרע לאלם שאינו יכול להגיד ואמרין האם שאע"פ שיכול להגיד מתוך הכחב פסול דהמנהג אמר מפיסה ולא מפי כהנס שומע ליה לרבינו דה"ה למדבר ואינו שומע דמתו ושמעתי קול אלה פרע למי שאני יכול לשמוע ליה לרבינו דה"ה למדבר ואינו שומע דמתו ושמעתי קול אלה פרע למי שאני יכול לשמוע: וכן אם נשתתק וכו'. אם כסס שדוקין אותו לגיטין כך שדוקין וכו' לעדיות ואקיקא דווקא בעדות אשה דאקילו בה רבנן אכל בשאר עדות לא ופירש"י בעדות אשה להשיב דאקילו בה בעד אחד קרוב ופסחה. וממ"ש רבינו או שיהא ראוי להעיד בפיו וכו' נראה דק"ל דפקח שאלה ככב ידו לכו"ד כיון שראוי להגיד ולשמוע וכו' הוא דכל הראוי לבינה און בינה מעכבמו ונכרתת החוספות בינינו פ' ד' אהין ולא פירש"י בפירוט החומש שכחב על פי שנים עדים פרע לשלם ושלחו כחב ידס לכו"ד ועכ"פ דברי רבינו ל"ע אכל הטור כחב לשון רבינו וכן כחב לריך להעד צבית דין בפיו ויהיה ראוי לשמוע הדינים וכו' ואם כן לא סבירא ליה אלא כפ"י דלוינו יכול לשלוח עדותו לבית דין וקלט משמע כן ממה כחב פ' ג' מהלכות אלו דין מורה שאין מקבלין וכו' הרי שלא הותר אלא לחתום בשטר וכן נראה מתשובת רב שריא שכחב הטור בס' ס"ט:

יג הסומים אע"פ שמגידין וכו'. מנן במס' נדה כל הכשר לזון וכו' ופירש"י ז"ל ויש שכשר להעד ואינו כשר לזון ואמר ר' יוחנן לאמרי סומא באתא מעיניו:

פ"א הרשעים פסולים להעיד. פ' זה נזכר במשנה ואלו הן הפסולין משחק בקוביא וכו' ופירש"י ז"ל פסולין לזון ולהעיד ואמר רבא ליה דבבית פסול לעדות והוא ליה רשע והמורה אמרה אל תשת רשע עד ויכי מנואר אל תשת ידך עם רשע אע"פ שהעדות אמת כיון שהוא רשע ממקום אחר אל תשת ידך עמו ומילא בפ' שבעת העדות מניין לדין שידוע בחבירו שהוא גזלן וכן וכו' שיהא יודע בחבירו שהוא גזלן מניין שלא יעטרף עמו מ"ל מדבר שקר מרחק וכחב רש"י שגורס לפסוק הדין ע"פ שני עדים ואין כאן אלא עד אחד:

פרק עשירי

א הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס

מפי השמועה למדור אל תשת רשע עד. ואפילו עד כשר שידוע בחבירו שהוא רשע ואין הדינים מכירין רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא עדות אמת. מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע לומר עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני עמו עד שקר שאסור לו להעיד

א עומ"מ סי' ל"ה סמ"ג לאין ר"ד: ב טור סס ל"ד סמ"ג סס:

דכיון דכשר לזון דיני ממונות ומה שכחב רבינו י"ש שכשר להעיד ואינו כשר לזון ואמרין בגמרא דהיינו לאיתוי סומא באתא מעיניו וכו' ופירש"י ז"ל ויש שכשר להעיד ואינו כשר לזון ואמר ר' יוחנן לאמרי סומא באתא מעיניו:

פ"א הרשעים פסולים וכו'. בפ' זה נזכר (דף כ"א). ובפרק מרובה (דף ע"ג). אמרינן גבי עד זומם רשע הוא והמורה אמרה אל תשת ידך עם רשע אע"פ שהעדות אמת כיון שהוא רשע ממקום אחר אל תשת ידך עמו ומילא בפ' שבעת העדות מניין לדין שידוע בחבירו שהוא גזלן וכן וכו' שיהא יודע בחבירו שהוא גזלן מניין שלא יעטרף עמו מ"ל מדבר שקר מרחק וכחב רש"י שגורס לפסוק הדין ע"פ שני עדים ואין כאן אלא עד אחד:

* (ונראה ל"ע דיאל לו לרבינו מליתא בערבין (דף י"ז): על הא דמתן ר' יהודה אומר עני והעשר וכו' והעני נותן ערך עשיר אמרי' בגמרא מ"ט דר' יהודה אמר קרא ואם מן הוא וגו' עד שיהא במסורו מתחילתו ועד סופו וקמקשה ליה טובא עד זה הכלל כל שחילתו וסופו בכשרות כשר ותרין שאני האם דל"ק או ראה וגו' בראה והגדה תלא דהמנהג מילתא והא חיבא. וי"ל שמאכ"ג י"כ יאל לו לרש"י סומא משתי עיני פסול לעדות דכתיב או ראה ממ"ש בגדה (דף ג') והביאו ה"מ במס' דוק ותשבת):

לחם משנה

הוא הדין שומים ותרשים דהוו דכוותיהו והכי אמרינן בפ' המצא מנין (דף כ"א). גבי הכל כשרים להביא את הגט חוץ משש"ו וכו' בשלמא מש"ו דלאו בני דעה נינהו כלומר וכיון דאינטיע קטן חרש וטובה דכוותיהו הוו וכן בפ' שם בהל' שלוחין ושוחפין כחב רבינו גבי שלוחים אכל מי שאינן בני דעה והן משודין אינן נעשין שלוחין ולא עושין שלוחים וכו':

הוא הדין שומים ותרשים דהוו דכוותיהו והכי אמרינן בפ' המצא מנין (דף כ"א). גבי הכל כשרים להביא את הגט חוץ משש"ו וכו' בשלמא מש"ו דלאו בני דעה נינהו כלומר וכיון דאינטיע קטן חרש וטובה דכוותיהו הוו וכן בפ' שם בהל' שלוחין ושוחפין כחב רבינו גבי שלוחים אכל מי שאינן בני דעה והן משודין אינן נעשין שלוחין ולא עושין שלוחים וכו':

פ"א ואפילו עד כשר שידוע בחבירו וכו'. כחב הרב כ"מ דל"ע אמאי לא מימימי רבינו הא יודע בחבירו שהוא גזלן שלא יעטרף עמו מהיבא דמימימי

דקעציד והיולא יחידי צלילה אימור גנדרפס אחדיה והמקרע כסותו אימור בעל מחשבות הוא כיון דעצדינהו לכולהו הו ליה כמו שנגח שור חמור וגמל ונעשה מועד לכל אמר רב פפא אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו הו הדר ביה. איבעיא להו כי הו הדר ביה ממקרע כסותו הוא דהו הדר ביה דמיתא להא או דלמא מכולה הו הדר תיקו עכ"ל הגמרא:

והרמב"ם ז"ל פסק דלאו דוקא הני הוא הדין שארי דברים אם עשה דרך שטות וזה לשונו פ"ט מה' עדות [ה' ט'] השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מנזות ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים חורק אבנים בלדא אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמלאת דעתו משושמת תמיד בדבר מן הדברים אף על פי שהוא מדבר ושאל כענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב עכ"ל אך במרדכי גיטין [ר"פ מי שאתו סי' כ"א] מביא בשם רבינו אביגדור וז"ל אודיע לכבוד מורי הר"מ על דבר הגט הניתן בזוירצור"ק כי לא ידוע בכחכם אך זה שנטרפה דעתו בעל ודקוהו בדיקה משולשת ונתצרר להם כי באותו שעה חלים הי' ועל זאת צעני השיבותי אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורין בפ"ק דחגיגה הרי הוא כפקח ואין צריך בדיקה עכ"ל:

ובאמות להכריע צין הני אריותא אין צנו כח וצפרט שהשולחן ערוך ציו"ד [סי' א' סעיף ה'] פסק בהרמב"ם ז"ל וכל האחרונים החשובות אין חולק וכן בשולחן ערוך חו"מ סי' ל"ה [סעיף ה'] אולם חכמי דור שלפנינו הסכימו להקל בזה כמבואר בתשובה בספר אחד שחבר על זה מגאוני הדור^{הש} ולעת עתה אין צדי לעיין צו אולם בשו"ת בית אפרים סי' פ"ט מאריך בזה ומסיק להקל אם לפי ראות עיני הבית דין הוא בהשכל בשעת הגירושין והנה מחמת כי נפתח זה בגדולים וקטנים ערך כמוני לא אמנע מלהעיר מה שנראה לפענ"ד בזה:

דהנה צמה שהביאו האחרונים ראה לדברי המרדכי ז"ל מהא דאיחא בצבא בתרא דז"ל הגמרא צבא בתרא [דף קנ"ה ע"ב] דההוא פחות מנן עשרים דאלו זצין נכסי אצוהו אחא לקמיה דרבא אמרו ליה קרוביה זיל אכול תמרי ושדי ביה קשייתא צי רבא עבד הכי אמר להו זצנייה לאו זצניי כי קא כתבו ליה שטרא אמרו ליה לקוחות זיל אימא ליה לרבא כו' אמר להו זצנייה זצניי אמרו ליה קרובים^ה לקוחות אגמרוהו אמר להו מסברי ליה וסבר כיון דמסברי ליה וסבר מידע ידע והאי דקא עביד הכי חולפא יתירא הוא דהו ציה עכ"ל הגמרא אלמא דאפילו נמנא צו דבר שטות צמה שאכל הקשייתא ושדי הגרעינין קמיה דרבא אף על פי

כן תלין בחולפא יתירא ואם איחא כדברי הרמב"ם ז"ל דגם בשארי דברים מקרי שוטה כמו המקרע כסותו ויולא יחידי כו' אם כן כמו שבמקרע כסותו כו' אין תולין באימור וכו' כמו כן הכא הו"ל לרבא לאחזוקי בשוטה ולא לתלות בחולפא יתירא אלא ודאי דוקא בהא מילי דחגיגה מקרי שוטה אבל בשארי דברים לא מקרי שוטה ולפוס ריהטא נראה שגם מהרי"ט ז"ל [ס"ב חלק אה"ע] צסי' י"ו מרמו לראיה זו:

ובבית אפרים נוטה לומר דאדברא מכאן ראה להרמב"ם ז"ל דאם כן למה ליה לרבא לומר חולפא יתירא הא בלאו הכי לא מקרי שוטה אם אינו מג' דברים דצרייתא דחגיגה יעו"ש:

ועוד יש מציאין ראה מהא דנשתתק בדוקין אותו [באה"ע סי' קכ"א סעיף ה'] דלמה ליה בדיקה הא לא נראה צו אחד מג' דברים אלו:

והנה לפענ"ד אין מכל זה ראה לשום אחד מהשיטות דזה דבר פשוט דאם ראינו צאחד שהוא משוגע הגם שאינו מקרע כסותו ואין יולא צלילה ולא לן צבית הקצרות מ"מ שוטה גמור הוא וזה אין צריך לפנים וכן מבואר בתשו' (מהרי"ף) [מהרי"ק שורש י"ט] ז"ל אולם הסימן הוא רק לאחד שנראה ממנו שהוא חכם בשארי הדברים רק בדבר אחד נשטה על זה פליגי הר"מ והמרדכי ז"ל דהנה ציה שהוא חכם בכל הדברים לכאורה למה יגרע מהיות לאיש בשביל שעושה דבר אחד של שטות אף דצאמת כן דרך המשוגעים שעושין לפעמים דבר בהשכל ואף על פי כן המה שוטים ממש לזה נתנו חכמינו ז"ל סימן לידע ולבחון על ידי (מי) [מה] הוא הנקרא שוטה אשר נטרף דעתו כל כך דגם אם עושה דבר בהשכל הוא שלא צדעת ומי שלא הגיע עדיין לגדר זה הוא אינו נקרא שוטה וציה פליגי הר"מ ז"ל והמרדכי ז"ל דלהר"מ ז"ל לאו דווקא צהני ולמרדכי גס שעשה דבר אחד של שטות מכל מקום כיון שבשאר דברים הוא חכם כפיקח חשוב רק צאחד מג' דברים דחגיגה (והם) הכריעו חז"ל דנטרף דעתו לגמרי גס אם עושה דבר של מקום לא נקרא שוטה וכמבואר בפוסקים [צ"י סוף סי' קכ"א מיצמות קי"ג ע"א] דדעתא קלישתא לא נקרא שוטה:

והנה צהך דרבא [בצבא בתרא] שנראה שהי' טיפש צדעתו ועל ידי זה צאו הקרובים לצטל מקחו רק דצוה לחוד לא הי' צידם לצטל דדעתא קלישתא לא נקרא שוטה ולכן הערימו הקרובים שילך לזרוק הגרעינים לפני רבא ואז נראה מדצריו שהי' שוטה גמור הגם שלא נראה צו אחד מסימנים דצרייתא דחגיגה מכל מקום נראה מדצריו מדעתו שהוא מטורף כיון שבצעדי זה המעשה הי' טיפש ואינו בגדר

After citing the aforementioned machlokes in classifying a shoteh, the Divrei Chaim writes that we cannot take one side or the other. He adds however, that if the person is clearly insane in all matters, he is certainly a shoteh even if he does not engage in the activities enumerated in the gemara.

דברי חיים אבן העזר ח"א סימן נג הדברי חיים הביא את המחלוקת הנ"ל וכתב שאין בידינו להכריע, אך כתב לדבר פשוט דכ"ז מיירי במי שנראה כחכם ורק עושה דברים מיוחדים של שטות. משא"כ במי שהוא שוטה גמור לכו"ע דינו כשוטה אף בלי הסימנים המפורטים.

דעת הוא פטור ממילא מכל המצות דאין חיוב במצות לחצאין.

אבל בקנינים שבזה אף הפטור ממצות קנינו קנין דקנין אינו שייך לחיוב מצות דהא עכו"ם נמי ישנו בדין קנין ואף שחלוק מישאל בכמה דברים בקנינים אינו מחמת שפטור ממצות אלא משום דלאו עמיתך הוא ושוטה ודאי הוי עמיתך וא"כ הוי זה שקנין דשוטה אינו כלום רק משום שאינו בן דעת. וכן בדין שליחות אין למעטו לשוטה ממה אתם בני ברית דאף שפטור ממצות הוא בכלל בן ברית ועיין ב"י"ד סי' א' בש"ך ס"ק כ"ו לענין חבחה וכתב"ש שם וכ"ש הכא ובפרט שלא הוזכר בתורה לשון בן ברית וכוונת הגמ' בלשון זה רק שיהיה ישראל. וראיה גדולה מהא דלר' יהודה שסומא פטור ממצות ומ"מ כשר לשליחות כמפורש בגיטין דף כ"ג והוא אף לר' יהודה מדלא תירץ דמתני' דפסול סומא לשליחות אתיא כר' יהודה. וכן דאי אף לר' יהודה תפסי קידושין דסומא ויכול גם לגרש אשתו שקידש אף קודם שנשתמא. וכן אף לר' יהודה תרומתו דסומא תרומה דהא לא פליג בתרומות פ"א מ"ו על הא דתנן דסומא תרומתו תרומה כמו שפליג לעיל מינה בקטן. ועיין בפי"מ להרמב"ם וברע"ב שתני חמשה למעוטי דר' יהודה דקטן ולא הזכירו שגם בסומא פליג ר' יהודה משום דודאי גם לר' יהודה תרומתו תרומה אף שפטור ממצות. וכן כשר לשחיטה אף שפטור ממצות כמבואר ריש חולין ובפ' כסוי הדם משום דדברים אלו אין שייך לחיוב מצות אך שוטה אינו ככל אלו משום שאינו בר דעת. ולכן אם הוא בר שוטה לדבר אחד ופקח בדברים אחרים שאז הוא בר דעת אף שפטור ממצות יכול לתרום אם הוא בר דעת לזה וכן יכול להיות שליח לדברים שהוא בר דעת וכן יכול לקדש ולגרש וקנינו קנין אם הוא בר דעת לזה דכדברים אלו תלוי בדעתו בדבר זה ולא איכפת לן אם הוא שוטה לדבר אחר. רק בסתמא אנו מחזיקין אותו לשוטה לכל דבר כדאיתא בתוס' אבל כשידיעין בברור שהוא פקח יש לו דיני פקח. וסובר גם הרמב"ם בזה כתוס' ורק לענין חיוב מצות סובר שפטור אף לדברים שהוא פקח.

ולמד הרמב"ם חלוק זה מהשניים שבין גמ' דידן להירושלמי שהביאו התוס' דלא ניהא לו לפרש שפליגי. וגם כשנדקדק חזינן דבגמ' דידן הביא ברייתות אחרות ובירושלמי הביא ברייתא אחרת ולא גבי הדדי תנינן. דהא בגמ' דידן הובאה ברייתא אחת שהזכירו רק שלשתן היוצא יחידי בלילה והלן בביה"ק והמקרה כסותו וברייתא שניה שהזכיר בה

יש להם דיני פקח אף להדבר שהם שוטים כיון דא"א לדידיה שיהיה שוטה כזה ונמצא שבועבדא דידן להתב"ש כ"ש שיש לו דיני פקח דלא נחשב שוטה כלל. אבל לא מסתבר כלל לומר כן. אך מדברי הסמ"ע בסי' ל"ה ס"ק כ"ו שכתב בשא"ד הוא חכם כשאר בני"א משמע שאף שהוא חכם בברור לשאר הדברים יש לו דיני שוטה שלא כדוהכחתי ויקשה עליו מסוגיא דחגיגה לפי הירושלמי. ועיין בתב"ש שכתב שיש לדחוק כן גם בסמ"ע אבל הוא דוחק.

והנכון לע"ד דבר חדש דהא קשה טובא מ"ט נקט הרמב"ם דין דמהו שוטה דוקא בהלכות עדות ולא בשאר הלכות שהוזכר בהם שחלוק דין שוטה מדין פקח כמו בתרומות וקידושין וגירושין וקנינים ושליחות אף שהן הלכות הקודמות בספר הרמב"ם והיה יותר ראוי לכתוב בהקודמות מהו שוטה. ובפרט שעדות עדיף לענין פתאים ביותר שלכל הדברים יש להם דין פקח ולעדות פסולין וא"כ אין ראייה מעדות לשאר דברים כ"כ. וע"ק מה שהקשה הכ"מ והלח"מ על מש"כ טעם ששוטה פסול לעדות לצי שאינו בן מצות היכא איתא האי טעמא ולמה הוצרך לזה הלא הטעם פשוט משום דאינו בן דעת. ועוד מאין פשוט לו יותר שאינו בן מצות מדין פסול לעדות. תלה הרמב"ם טעם פסולו לעדות במה שפטור ממצות הא בין פטורו ממצות ובין פסולו לעדות הם מטעם אחד משום שלא בן דעת הוא.

ולכן אמינא דהרמב"ם מחלק בשוטה לדבר אחד ופקח בדברים אחרים בין חיוב מצות לדיני קנינים וכדומה. דבחיוב מצות סובר דכיון שהוא שוטה לדבר אחד עכ"פ ופטור ממצות שנוגעות בעבירתם ובקיומם לשטותו מחמת שאינו בן דעת לזה פטור גם מכל המצות אף בדברים שיש לו דעת ויכול לקיימם דהתורה לא חיבה במצות לחצאין. דהא זה ששוטה פטור ממצות אינו משום דהוא אנוס דנימא דלכן בדברים שאינו אנוס מצד שטותו יתחייב דהא חזינן בר"פ מי שהחשיך שוטה וקטן לשוטה דלא אתי לכלל מצות ואם רק מצד אנוס הוא פטור שוטה ממצות שנמצא שבעצם הוא בר חייב במצות היה אסור לנו להכשילו באיסור דעל זה אינו אנוס דכשלא ניתן לו לא יעבור אלא ודאי דפטור בעצם. וכן מוכח מהא דר"ה דף כ"ח דכפאו שד ואכל מצה לא יצא ידי חובתו משום שהיה פטור ממצות בעת שאכל כמפורש הטעם ברמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ג עיי"ש וא"כ חזינן שהוא פטור בעצם. ולכן סובר הרמב"ם דפטור ממצות אף לדברים שהוא פקח להם דכיון שלא חיבתו תורה במצות בדברים שאינו בן

Rav Moshe presents a novel approach on this issue: he says that the halachic classification of a shoteh is only relevant to matters like giving testimony that depend upon the person being obligated to do the mitzvot. Whereas commerce and similar matters depend upon the person being sane in this matter, regardless of whether he is obligated to do mitzvot. Therefore, after establishing that he is normal regarding commerce, even if he is insane regarding other matters, his transactions will be valid.

אגרות משה אבן העזר ח"א סימן קכ האגרות משה מחדש שלא פסק הרמב"ם שנעשה שוטה ע"י שמשטתה בדבר אחד אלא לגבי עדות ושאר דברים השייכים למה שהם חיובי מצוות. וקמ"ל הרמב"ם שהמשטתה בדבר הן הדברים אינו חייב במצות התורה וממילא הוא פסול לעדות. משא"כ בקנינים ושאר דיני ממונות, אם ידוע שהוא פקח לדבר זה דינו כפקח.

ש"ץ, ואף שאין מניחין אותו, הוא נלחם בכל כחו. ואירע שלקת ס"ת וברח עמו, והיה נוסע מעיר לעיר, באמרו שהוא צריך לתקן העולם, והיה חוטף חפצים ומטמנים, עד שיתנו הבעלים כסף לצורך גמ"ח. והיה עולה באילנות במקום שנמצאים בני אדם כדי לדרוש, ולפעמים הלך ערום, באמרו שהוא כאדם קודם החטא, ועוד עניני שטות בדברים כאלו, שנמשך מצד שאומר על עצמו שהוא משיח, וצריך לתקן העולם לפי דעתו. ובשאר דברים היה פקח גמור בהבנת הדבר, וזוכר ויודע הכל ומדבר ושואל כענין... יש לדון דאין להחשיבו שוטה כלל בזה שמחזיק עצמו למשיח, כמו שלא נחשב מי שעובד ע"ז עץ ואבן לשוטה, אף שודאי הוא שטות גדול להאמין בעץ ואבן, אלא אמרין דהוא פקח ורשע ומחייבין ליה מיתה. וכמו כן זה שמחזיק עצמו למשיח, אף שהוא שטות גדול, אין להחשיבו לשוטה, אלא דגאותו היתירה הטעתו שראוי להיות משיח. וממילא אפשר לדון עוד יותר, שגם כל מעשיו השטותיים שנמשך מצד טעותו שהוא משיח, שלפי דעתו הרעה הוא תקון העולם, אינם מחשיבים אותו לשוטה, דכל דבר שאדם עושה מצד חשבון איזה שיטה ודרך שמחזיק בדעתו, אף שהיא סכלות גדולה, לא נחשב שוטה בזה, כדמוכח מעובדי ע"ז, שהרבה מעשה שטותים עשו, וכל דרכי האמורי שנאמרו בשבת דף ס"ז הם מעשה שטות, ויש להם דיני פקח".

חסר דעה - פתי

מקור הדין

כתב הרמב"ם (הל' עדות פ"ט ה"י): "הפתאים ביותר, שאין מכירין דברים שסותרין זה את זה ולא יבינו עניני הדבר כדרך שמבינין שאר עם הארץ, וכן המבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר, הרי אלו בכלל השוטים. ודבר זה לפי (מה) שיראה הדיין, שאי אפשר לכוין הדעת בכתב". מפרש בשו"ת מהר"ט (ח"ב אהע"ז סי' ט"ז): "נראה דלא אמר כן, אלא לענין עדות, שצריך להעיד על מה שעבר כבר, ויש לחוש שמא נדמה לו באותה שעה שהדבר כן ואינו, ונתחלף לו דבר בזולתו, מאחר שלפעמים אין מכירין דברים שסותרים זה לזה, ואיך יעיד עכשיו על מה שראה בתחלה. אבל כשאנו באים לקיים דבר עמו במקח וממכר או בגיטין וקידושין, ומסברו ליה וסבר, ואנו מכירין שהבין הדברים, כגון זה לאו שוטה הוא, והרי הוא כפקח לכל מה שהוא עושה בדעת שפויה לפנינו"³⁸.

כך עולה גם מדברי המהרי"ק (שו"ת החדשות סי' כ'): "מי שהוא מיושב בדעתו ומה שהוא אומר הוא אומר ביישוב הדעת, אלא שאינו מבין עניני העולם כשאר בני אדם, מכל מקום כל היכא שלא הוחזק להיות מאותן שהזכירו רז"ל בפ"ק דחגיגה, נראה לע"ד דמעשיו קיימים בכל מילין. שהרי על כרחין צריך איזה גבול ושיעור לומר באיזה ענין יחשב מבין ובאיזה ענין לא. שהרי יש מבין מעט ויש מבין הרבה, יש ממחר להבין כבר שית וכבר שבע ויש מאחר, ואין הדעות שוות. והא למדת שאין לנו אלא מה שאמרו חכמים בפ"ק דחגיגה איזהו שוטה".

וכ"כ בשו"ת חתם סופר (אבהע"ז ח"ב סי' ב'): "ודאי כל מי שאין שכלו צלול, שיהיה לו לכל הפחות דעתא צילותא, אעפ"י שאינו עושה שום מעשה שטות, רק הוא בשב ואל תעשה, אבל מכל מקום אינו מבין הדברים הסותרים, הרי הוא פסול מן התורה לכל מילין³⁹, והרי זה בכלל חרש שמונו חז"ל בכל מקום, שפסלו מטעם הנ"ל, ומכל שכן הפתאים הגרועים מן החרש. ואמנם אין פסולים אלא משום שחסרים דיעה, ולא שנתוסף להם שום שגעון וטרוף הדעת כלל. ומש"ה כשמרגישים בהם שום דעתא צילותא, מועיל, וכל מעשיהם כמעשה הפקחים... כל פתי שנשאר לו עדיין דעתא צילותא, הרי הוא כפקח... והיינו נמי שחט בו שנים או רוב שנים ומגויד וצלוב, דמרמז וכותבים ונותנים גט לאשתו, אע"ג שאין לך חלוש בדעה יותר ממנו, מכל מקום כיון דלא עושה שום מעשה טירוף, אמרין כחושתא בעלמא היא, ועדיין נשאר לו רושם דעה קלה. ועיין שם ע' ע"ב ובתוס' ד"ה התם דעתא צילותא הוא. והיינו נמי דין נשתתק שבדוקין אותו, ע"ש. והן הנה דבר ר"ו בשם רמ"ה שמביא ב"י באהע"ז סי' מ"ד ובחלקת מחוקק וב"ש שם סעי' ב', דאם דעתו צלולה, אפילו קלה וחלושה, מכל מקום קידושו קידושין.

זקן הסובל מדימנציה או מאלצהיימר

למדנו מכל זה, שכדי להחשיב זקן הסובל מדימנציה או מאלצהיימר כשוטה לכל דיני התורה, לא די בכך ששיקול דעתו נחלש, ואין הוא נחשב כשוטה או כחרש, אלא באחד משלשת התנאים דלהלן:

- אם איבד את דעתו לגמרי, דהיינו שאין לו שום שיקול דעת מה נכון לעשות, וממה ראוי להמנע⁴⁰.
- שהוא מתנהג כדרך השוטים בכל מעשיו - דהיינו שהולך ערום ומתהולל כמשוגע וכי"ב.
- שעושה אחד הדברים הנזכרים בגמ' במסכת חגיגה בלא הסבר, אף שמתנהג בשאר הענינים כרגיל (ולדעת הרמב"ם די בכל הנהגה משונה שהיא שאין הוא נותן לה הסבר, כדי להחשיבו כשוטה לדבר אחד).

³⁸ והביא ראה ממעשה דרבא בב"ב קנ"ה, ועי' בשו"ת עונג י"ט סי' קנ"ג, שהאריך הרבה בזה.
³⁹ מלשונו משמע שפירש, שדברי הרמב"ם הם לכל הענינים, ולא רק לענין עדות, כמו שנקט המהרי"ט. ומכל מקום לדינא נראה שאין מחלוקת ביניהם.
⁴⁰ לענ"ד לא מצינו מקור, שמכח חוסר התמצאות בזמן או שכחה, ייחשב החולה כשוטה או חרש.

אברהם צבי הכהן / דיני חש"ו / הערות תתקבלנה בברכה

The acharonim qualify that although a feeble-minded person is unfit to give testimony, he is still considered sane in all other matters, and can engage in binding commercial transactions. Accordingly, one who suffers from dementia or Alzheimer's can only be definitively classified as a shoteh with one of the following criteria: They have lost their senses completely, they are obviously crazed in all matters, or they act in one of the ways enumerated in the gemara.

הלכה ערוכה - דיני חש"ו עמוד ל
 מש"כ הרמב"ם שהפתי ביותר הוא בכלל השוטים, כתבו האחרונים שהוא דוקא לגבי עדות מפני שא"ל לסמוך על דעותיו. משא"כ לגבי מקח וממכר וכדומה, כל מי שמיושב בדעתו, אף שדעתו חלושה ואינו מבין כ"כ בעניני העולם, דינו כפקח. נמצא לפ"ז שאף מי שסובל ממחלות הפוגעות בזכרונו וכדומה דינו כפקח אם לא שאיבד את דעתו לגמרי, או שהוא מתנהג כדרך המשוגעים, או שמתנהג כאחד מסימני שוטה המוזכרים בש"ס.

ו' היו האחים כולם קטנים כו'. המגיד משנה [פ"י מנחלות ה"ד] כתב מילתא נעטמא ז"ל, למה יחלוק, יעמדו הנכסים ביד אפוטרופוס, שהרי אף לאחר חלוקה יצאו הנכסים ביד אפוטרופוס, עכ"ל: ז' דחלוקה לא הוי במכר. ר"ל דלילו הוה כמכר לא הוי יחולין למכור עד שיהיו בן עשרים שנה לדעת הר"ף [ב"ב ע"ג ע"א מדפי הר"ף], וגם לדעת הרא"ש [שם פ"ט סימן ל"ג] אם לא שהא חרף ופיקח וידע נטיב משא ומתן, וכמ"ש הטור והמחבר בסימן רל"ה [טור סעיף י"ב-י"ג ומחבר סעיף ח"ט] ע"ש: סעיף ה' [ז' ויש ביד אחד מנכסי המת כו'. נטור [המובא בציונים אות י'] מנואר יותר ז"ל, אם זה היורש [ש]לא נטל מערער ואומר

סימן רצ סעיף א' א' מי שמת והניח יורשים כו'. עיין במשנה מהרי"ט [ח"א] סי' כ"ו וקכ"ו, ועיין מדיני אפוטרופוס במשנה ר"מ אלשיך סי' ק"ל קל"א קל"ב [קש"כ]:

גוד או אגוד ה"י שחולקין ומתירין. ה"ה היו האחין כולן קטנים אין חולקין להם עד שיגדילו אלא אם כן נראה לביט דין שיש להן מועלת בחלוקה וכל שהגיעו הקטנים ל"ג שנה יכולים לחלוק בעצמן ודחלוקה לא הוי כמכר.

אחי נטלו שיעור חלקם ואני לא נטלתי, אם יתנו הממון שצד זה האחר לרמי קבורה נמאל שנתתי אני לזרך קבורה ואחי לא נחטו, יפה מערער, ויצאו לחשבון וכל אחד מהאחין יתנו לקבורה מחלקו המגיע לו, עכ"ל:

ב אם לא היו כאן כל האחים ואתם שבכאן מבקשים לחלוק או שחלקו ובא אח או בעל חוב ונטל חלק אחד מהם נתבאר בסימן קע"ה^א.

סימן רצ סעיף א' א' או שהניח קטנים וגדולים כו' ב"ד חייבים להעמיד כו'. איירי דוקא כשאין הגדולים אנשים שיכולין להשגיח הנכסים בטוב, או שאינם רואים הגדולים להתעסק בשלהם אלא שחלקו דל"כ טוב לקטנים שיתעסקו האחין הגדולים והיה השבח לאמנע, וכ"כ המ"מ [פ"י מנחלות ה"ה] על דברי הרמב"ם [שם]. ועיין פרישה [סעיף א']:

ג אחד מהאחים שירד לאומנות או חלה או רוצה לילך ללמוד נתבאר בסימן קע"ז^ב.

ה"ה היו האחין שחלקו דל"כ טוב לקטנים שיתעסקו האחין הגדולים והיה השבח לאמנע, וכ"כ המ"מ [פ"י מנחלות ה"ה] על דברי הרמב"ם [שם]. ועיין פרישה [סעיף א']:

ד אחד מהאחים שהיו שטרות יוצאים על שמו וטוען שלי הם נתבאר בסימן ס"ב.

ה"ה היו האחין שחלקו דל"כ טוב לקטנים שיתעסקו האחין הגדולים והיה השבח לאמנע, וכ"כ המ"מ [פ"י מנחלות ה"ה] על דברי הרמב"ם [שם]. ועיין פרישה [סעיף א']:

ה "יורשים שקצתם לקחו מנכסי מורישם בלא חלוקה וקצתם לא לקחו ה"י שביד אחד מנכסי המת אם היורשים שלא לקחו מערערים שלא ליטול ממה שביד אותו אחר לקבורה הדין עמהם ויבואו לחשבון וכל אחד מהאחים יתן חלקו המגיע לו.

הלכות אפוטרופוס

סימן רצ

דין אפוטרופא מי ימנו וכיצד יתנהג וכל משפטיו

ובו כ"ח סעיפים

א ^אמי שמת והניח יורשים קטנים או שאשתו מעוברת ^אאו שהניח קטנים יגדולים צריך מורישם למנות להם אפוטרופוס שיתעסק בשביל הקטנים עד שיגדילו ואם לא מינהו בית דין חייבים להעמיד להם אפוטרופוס עד שיגדילו שבית דין הוא אביהם של יתומים. ^בואם הצית דין בעצמן רואים להתעסק בצרכי היתומים הרשות בידן.

ציונים ומקורות ה) מרדכי שם פרק הג"ל קדושין ט"ו תק"ח ובכתובות סימן רנ"ט ומקו יוסף פרק אלמנה יבמות כ"ג ע"א מדפי הר"ף שמי הדעות. ו) צ"ח יוסף סעיף א' ג"ס הרא"ש כתובות פ"א סי' י"ח, והר"ן שם בקדושין י"ז ע"א מדפי הר"ף. ד"מ שם. ז) רצ"ח ירושם משלים נמי כ"ו ח"ב. ד"מ שם. ח) סעיפים א'-ד'. ט) סעיפים א'-ד'. י) טור סעיף ה' ג"ס משנה הרא"ש כלל פ"ו סי' ח'. סימן רצ א' רצ"ח ח"א סי' ממקע"ד. ד"מ א'. ז) במהדורת הסמ"ע: ברוש סימן.

ערך לחם

[לפנינו בח"א סי' קע"ג]. בית דין. הממונים כעיר או גדולים, לא כל תלתא דעלמא. [משנה הרא"ש כלל פ"ה סי' ה'-ו']. של יתומים. ואם הגדולים רוצים לעמוד בשיתוף עם הקטנים והם אנשים שמשייחים הנכסים, יעמדו כן. ב"י סעיף א' בשם הרב המגיד פ"י מנחות ה"ה.

לכך. ב"י שם בשם הר"ן בתשובה סי' ח'. סימן רצ סעיף א'. מעוברת כו'. אבל לתאומים לא חיישינן. ב"י סימן רפ"ט מחודש א' בשם הרשב"א בתשובה ח"ב סי' שניא. בשביל הקטנים כו'. מינו ביד אפוטרופוס לחלק הגדולים ונתרצה, מה שעשה עשוי. רדב"ז סי' אלה תק"ל

מורי זהב

לעשות כל מה שירצו. ונלע"ד דהטעם, ששמה לכשיגדלו היתומים לא יהיה הברירה ניתא להם בגוד או אגוד:

סימן רפט סעיף א'. גוד או אגוד. על טעם הסמ"ע [סק"ה] קשה, הא כב"ד מיירי כאן, ובסימן ר"ן סעיף ג' [ג'] *י"ג כתב רמ"א דיכולים

קצת דיני אפוטרופוס שו"ע חושן משפט סימן רצ סעיף א' לכתחילה יש לאדם למנות אפוטרופוס בעד בניו הקטנים קודם שימות, וכל מה שצוה המוריש יש לעשות בנכסיו. ואם לא עשה כן, ב"ד הממונה בערים או גדולי הדור מעמידים להם.

One who has young children should appoint an executor to take care of his estate when he passes away. Whomever he appoints becomes the executor, and any instructions he gave regarding the assets are to be followed. If he did not appoint an executor, the locally appointed Bais Din, or the greatest of the generation, must appoint an executor for the orphans.

בן ואם צוה המוריש כו'. הטעם, דיכול אדם לעשות בשלו מה שיראה, ומה"ט נמי שומעין לו כשעושין להקטן אפוטרופוס וכמ"ש הטור [סעיף ג'] והמחבר אחר זה: ג' אין מניחין אותו אפוטרופוס כו'. די"ל דליתו נאמן כ"כ, אלא דידע ביה לציבון שצמיחו לא היה יכול להעמי נגדו לעשות לו עיוות: ד' אע"פ שמוחזק בנכסיהם. פירוט, שיש צדו נכסי לציבון הממנה ומוחזק בן: סעיף ב' ה' לא אשה. מפני שאין מדרכה לנאמ ולצוה ולטרוח. ולא עבד, דמסמ עבד אינו נאמן. ולא קטן, שאינו

דאין צור ירא מטע ולא עם הארץ חסיד ומורה המירא לנפשו דלאגר טירחא שקיל, כן הוא לשון רש"י*. והר"ף [פסחים ט"ז ע"א מדפי הר"ף] והרמב"ם [פ"י מנחלות ה"ן מוקמי לה בעם הארץ שאינו לא במשנה ולא בדרך ארץ, ואפשר שכן היא כונת המחבר במ"ש ולא עם הארץ שהוא בחוקת חסדו כו', דר"ל במנאי דיחא חסדו והיינו כשאנו במנוח ולא בדרך ארץ, וצוה נמישז למה נומן טעם לעם הארץ טפי מאיך, וגם נמישז הא דמשנה לשון הטור [סעיף ג'] שכתב "שהן" חסדין והרמב"ם כתב "שהוא" חסדו, ועיין פרישה [שם]: ז' כמו שנתבאר בסימן רפ"ה. ע"ש בטור [סעיף י"ג-י"ד] ונדברי המחבר סעיף [ו-ח] ושם נתבאר הטעם, גם נתבאר שם [בספ"ע סק"ב] הטעם דיש חילוק בין קרקעות למעות. והטור [כאן סעיף ג'] מקיים צוה וכתב ואם מינה האב הרשות צדו, ע"כ. ועיין פרישה, שם כתבתי דיש נוסחאות גורסין "צדן", ור"ל אס היו נאמנין צעני לציבון בחייו הרשות צד צ"ל להמנותם לאפוטרופוס אחרי מותו, וכן כתב צ"י [שם] שהדין דין אמת אף אס אין גורסין כן:

מיהו אס לריכס לחלוק או לטעון עם אחרים מחמת הימומים יש אומרים לזריכין להעמיד אפוטרופוס שלא יהיו נראין כעורכי הדיינים ועיין לקמן סעיף ח'. והא דצית דין לציבון של ימומים היינו ימומים קטנים [זצית דין היינו הממונה צעירו או גדולי הדור אצל אין כח ציד שלשה

ב) אחד שאמר כו'. עיין במשנה מהר"ם מלובלין סי' י"ב, *וצמזמת רשד"ס [חרי"מ סי' של"ט ותמ"ג [קש"כ]: סעיף ב' ג] לא אשה ו"א עבד כו'. עיין במשנה ו' לב ספר ב' סי' כ"ח וספר ד' דף ע"ז [קש"כ]:

צעלמא שיעשו עלמן צית דין על הימומים). *ואם צוה המוריש שינתן חלק הקטן ל'לקטן ויעשה בו מה שירצה הרשות בידו ו'וכן אם מינה המוריש אפוטרופוס על הקטנים קטן או אשה או עבד הרשות בידו. הגה (ב) אחד שאמר לשכיב מרע ל'ונך שאהיה שליט בנכסין ואמר הן *הרי זה לשון אפוטרופוס. "מי שהיה לו אפוטרופוס על נכסיו ומת לאין מניחין אותו אפוטרופוס על הימומים אלא צית דין מעמידין הראוי ללא מקרי מינהו אבי ימומים אלא כשמינהו סמוך למיתתו [ו] ואין מניחין לאדם שאינו ראוי להיות אפוטרופוס [אף על פי שמוחזק בנכסיו עד שיצא ראייה שמינהו אבי ימומים.

ב) א"ב אין בית דין ממנים אפוטרופוס [ה"א] לא אשה ולא עבד ולא קטן ולא עם הארץ [ה] שהוא בחזקת חסוד על העבירות אלא בודקין 'אדם נאמן ואיש חיל 'ויודע להפך בזכות היתומים וטוען טענתם ויש לו כח בעסקי העולם כדי לשמור הנכסים ולהרויח בהם ומעמידים אותו על הקטנים בין שיהיה רחוק בין שיהיה קרוב לקטן אלא שאם היה קרוב ל'לא ירד לקרקעות [כמו שנתבאר בסימן

ציונים ומקורות ג] ה"ן פק האס מקדש קדושין י"ז ע"א מדפי הר"ף. ד"מ סימן רפ"ט סעיף א', ומה משז ד"מ כאן סעיף א' דאין מולקין ה"ן והרשב"א שהובא לעיל אות א', ע"ש. ג] (ה"ן) הניי רש פק שור עמט ד' וס' ב"ק י"ח ע"ב מדפי הר"ף. ד"מ א'. ד] הא"ש בחשובה כלל פ"ה סי' ה' ו' ד"מ ע"ס. ה] לשון הרמב"ם פ"י מנחלות דין ו'. ו] ריכ"ש סי' פ' וצ"י מחודש א' בשם (הש"ט) ריב"א בתשובה. ד"מ ב'. ו] הא"ש כלל פ"ב סי' א'. ד"מ ג'. ח] מדרש רש פק ה"ן וק"ן גיטין סי' ש"צ. ד"מ ט'. ט] לשון הרמב"ם שם פ"י מנחלות ה"ן. ט"ן דצ' (1) תוספת מהרורת הסמיע. (2) במהרורת קבאלי שכ"ז ובעקבותיה ממהרורת הרמ"א שליח ואילך נשמטה חיבה זו.

ערך לחם

ע"י אחר, עיין הכתוב סימן רל"ה [בנוד לחם סוף סעיף ט"ז]. ועיין סימן של"ב*. סעיף ב'. לא אשה כו'. וכ"ש אשת המת, שרוצה להרבות כתובתה מנכסי יתומים. [ב"י סעיף ג' בשם הרשב"ץ]. יכולין ביד למנות אפוטרופוס הקרוב להם. [ב"י חודש ג' בשם הרשב"א בתשובה ח"ב סי' עמ"ן]. מינה המוריש בחייו אשה או עבד או קטן, אע"פ שאינם אפוטרופוסים לאחר מיתתו כיון שלא מינם לכך, מי"מ הרשות ביד ביד למנותם אח"כ כיון שהיו בחזקת נאמנים אצלו בחייו. [ב"י סעיף ג' בשם הרשב"א גיטין י"ב ע"א ד"ה הא דתניא].

שם בסופו. היותר נכון למנות האפוטרופוס במקום שהנכסים עליו. מינה מסומן רפ"א [ב"י חודש ב' בשם הרשב"א בתשובה ח"ג סי' ר"ן]. מינה אפוטרופוס שיתן מנכסיו מה שיראה לו, הויה פלוגתא אי מהני והובאה ב"מ סימן ר"ג סעיף ח"ב ובשו"ע שם סעיף א' בהג"ה. אפוטרופוס דיתמי קלא אית ליה, וכשלא נמצאו עדים על האפוטרופוסות הויה כמינו במקום עדים, וזלת אם עברו עשרים שנה או יותר דלא דכירי אינשי. ריב"ל [ח"א סי' (צ"ח) וצ"ו]. אמר לו רצונך שאהיה שליט בנכסין ואמר לי הן, הויה אפוטרופוס. [ב"י חודש א' בשם הרב"ש סי' ע"ג]. דין הנותן מתנה לקטן

באר הגולה

צ"י. שם [ברמב"ם] דין ו'. וכמה הרב המגיד, זהו שאמרו [כתובות ע"ג] הפעוטים מקמן מקמ וכו' [ומבואר בסימן רל"ה סעיף א' ב'] בשאין להם אפוטרופוס, אלמלא שאין צ"ד מעמידין להם אפוטרופוס ככל גוונא וכו', וק"ו הוא מדין הקמוך, אס יכול למנות אותן אפוטרופוס, כ"ש שיכול להיתן ציד צניו הקטנים. ג. בריחא צגיטין שם [ע"א]. סעיף ב' ד'. שם ברמב"ם [פ"י מנחלות ה"ן], ושם בצרייחא [גיטין י"ב ע"א]. ה. בריחא פסחים דף מ"ט ע"ב, ששה דברים נאמרו בעם הארץ. וכמה הרב המגיד [שם], ומשמע בהלכות [שם ט"ז ע"א מדפי הר"ף] שלא אמרו אלא בעם הארץ שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך

ב"אור הנ"א ח"ש מיהו כו': ה. והא דב"ד כו'. כמ"ש צפ"ג דצ"מ [לי"ט א'] אפוטרופוס ל'יקני כו', שאין צ"ד לריכין לטרוח בשבילם, וכמ"ש בסימן רפ"ה סעיף ב': ז. וב"ד היינו כו'. כמ"ש צ"ק שם [ל"ז ע"א] ר"ג וצית דינו כו': ה. אחד כו'. כמ"ש [בראשית מ"ב ר'ן] יוסף הוא השליט כו' וכמ"ש [שם מ"א מ'ן] אמה תהיה על צימי כו': ט. מי כו' דלא כו'. דלא מינה ל'לרכן ומאמין אותו, ח"ש בממני' [גיטין י"ב ע"א] או שמינה להן כו': י. ואין מניחין כו'. עיין סעיף ט"ז בהג"ה ו"א דהואיל כו', וכ"ש שאין מניחין אותו במחילה בלא ראייה. שם [במדרכי המבואר בציונים אות ח'ן]. ועיין סעיף ג': סעיף ב' יא. בין שיהיה

קצות החושן

קצות החושן

שקיל בשבועה ועכשיו נפטר הנחבע בלא שבועה, דזה לא מיקרי מוֹק ממון, דבזה הוא דאמרו כה"ג ללאו ממון הוא שם בשבועות דף ל"ב [ע"ב] גבי הכל מודים צעד אחד כשנגדו חשוד על השבועה מי יימר דמשחבע, ולא היי העד כופר בכפירת ממון דמי יימר שמשחבע החובע, אבל היכא דלפי דברי ראוּן היה נשבע ונפטר והשתא לפי טענת האפוטרופוס שקיל אידך בלא שבועה, בזה לא אמרו מי יימר דנשבע הנחבע, דהא חנן צפרק שבועת העדות [שם ל"א ע"ב] כפר אחד והודה אחד הכופר חייב, ואע"ג דהיה צריך הנחבע לישבע נגד העד, וכל שבועת העדות אינה אלא במטלטלין, ולא אמרינן דהכופר אינו כופר כפירת ממון דמי יימר דנשבע הנחבע, אלא ודאי כל שאין לו על הנחבע אלא שבועה ולפי דברי העד יטול ממון ה"ל כופר כפירת ממון, ולא אשכחן בגמ' מי יימר דמשחבע הוא, והמשביע עד אחד שפטור היינו משום מי יימר דלא נשבע, ע"ש פרק שבועת העדות, אבל לא אמרו מי יימר דמשחבע הוא אלא לר' שמעון דס"ל דבר הגורם לממון כממון, וחייב לדידיה משביע עד אחד משום מי יימר דמשחבע הוא, ופירש רש"י שם דרוז בני אדם אין נשבעין לשקר ע"ש דף ל"ב ע"א [ד"ה והאמר], והיינו משום לידוע לעד שצפקר נשבע, וא"כ אינו אלא לר' שמעון, אבל לדין דלא קי"ל כר' שמעון, המשביע עד אחד פטור, ע"ש, ולא אמרינן מי יימר דמשחבע הוא, וא"כ אדרבה מוכח דכל כה"ג דלא היה על הנחבע אלא שבועה והשתא שקיל אידך בלא שבועה, ה"ל ממון ממש מדחייב הכופר אע"ג דכבר התחייב הנחבע שבועה ע"פ עד אחד ומי יימר דמשחבע.

אפוטרופוס של יתומים שקנה להם שור ולא היו לו שינים ונתנו הרועה עם השוורים ולא ידע שלא היה אוכל ומת אינה פשיעה לאפוטרופוס ופטור וממי משתלמים היתומים נתבאר בסימן רל"ב [סעיף י"ח].
כב דין אפוטרופוס שלוה לצורך היתומים נתבאר בסימן ק"י.
כג אפוטרופוס בין מינהו אבי היתומים בין מינהו בית דין עד שלא החזיק בנכסי היתומים (י"אולא נתעסק עדיין בצרכיהם) [י"ב] יכול לחזור בו משהחזיק בנכסי היתומים (י"אולא) (ה) התחיל להתעסק בצרכיהם) אינו יכול לחזור בו (י"דוקא) אם נשאר בעיר אבל אם הולך מן העיר מציא הנכסים לנ"ד והס ממנין אחר).

כד יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית הם מעצמם ונשתדל בשלהם יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר ואפילו סמכו אצל אשה יידיש אומרים שאין משביעין אותו היי"א שמשביעין אותו. הגה יוקטן סמך אלא אמו ואלו ציט דין להחמיר עליה שמתן חשבון או שאר חיווקים מותר דליכא למיחש דמימנע ולא עבדה דודאי אמו דעתה קרובה אבל נזה ולא תמנע משום זה.

כה יתומים שסמכו אצל בעל הבית וזן אותם משלו לא הניח מעותיו על קרן הצבי. (ועיין ציורה דעה סימן רנ"ג סעיף ה' י"הוא הדין אחד שאמר שהלוה ליתומים אבל אם פרנסן צתורת גמילות חסדים יפטורים).

כו קטן שהגדיל אפילו היה אוכל ושוותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בית דין מונעים ממנו ממונו ואין מעמידים לו אפוטרופוס אלא אם כן צוה מורישו שלא יתנו לו אלא אם יהיה כשר ומצליח [י"ג] או שלא יתנו לו עד זמן מרובה ואף על פי כן מוכיחים אותו ומלמדין אותו ללכת בדרך גשורה ואורחות צדיקים. הגה ימי שמינה אפוטרופוס לנזני הגדולים יכולים לומר אין לנו צריכין אפוטרופוס אלא אם כן יש בו משום מזה לקיים דברי המת. ועיין לעיל סימן רנ"ב.

כז אהשוטה והחרש דינם כקטנים ומעמידין להם אפוטרופוס.

אפוטרופוס של יתומים שקנה להם שור ולא היו לו שינים ונתנו הרועה עם השוורים ולא ידע שלא היה אוכל ומת אינה פשיעה לאפוטרופוס ופטור וממי משתלמים היתומים נתבאר בסימן רל"ב [סעיף י"ח].
כב דין אפוטרופוס שלוה לצורך היתומים נתבאר בסימן ק"י.
כג אפוטרופוס בין מינהו אבי היתומים בין מינהו בית דין עד שלא החזיק בנכסי היתומים (י"אולא נתעסק עדיין בצרכיהם) [י"ב] יכול לחזור בו משהחזיק בנכסי היתומים (י"אולא) (ה) התחיל להתעסק בצרכיהם) אינו יכול לחזור בו (י"דוקא) אם נשאר בעיר אבל אם הולך מן העיר מציא הנכסים לנ"ד והס ממנין אחר).

כד יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית הם מעצמם ונשתדל בשלהם יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר ואפילו סמכו אצל אשה יידיש אומרים שאין משביעין אותו היי"א שמשביעין אותו. הגה יוקטן סמך אלא אמו ואלו ציט דין להחמיר עליה שמתן חשבון או שאר חיווקים מותר דליכא למיחש דמימנע ולא עבדה דודאי אמו דעתה קרובה אבל נזה ולא תמנע משום זה.

כה יתומים שסמכו אצל בעל הבית וזן אותם משלו לא הניח מעותיו על קרן הצבי. (ועיין ציורה דעה סימן רנ"ג סעיף ה' י"הוא הדין אחד שאמר שהלוה ליתומים אבל אם פרנסן צתורת גמילות חסדים יפטורים).

כו קטן שהגדיל אפילו היה אוכל ושוותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בית דין מונעים ממנו ממונו ואין מעמידים לו אפוטרופוס אלא אם כן צוה מורישו שלא יתנו לו אלא אם יהיה כשר ומצליח [י"ג] או שלא יתנו לו עד זמן מרובה ואף על פי כן מוכיחים אותו ומלמדין אותו ללכת בדרך גשורה ואורחות צדיקים. הגה ימי שמינה אפוטרופוס לנזני הגדולים יכולים לומר אין לנו צריכין אפוטרופוס אלא אם כן יש בו משום מזה לקיים דברי המת. ועיין לעיל סימן רנ"ב.

כז אהשוטה והחרש דינם כקטנים ומעמידין להם אפוטרופוס.

אפוטרופוס של יתומים שקנה להם שור ולא היו לו שינים ונתנו הרועה עם השוורים ולא ידע שלא היה אוכל ומת אינה פשיעה לאפוטרופוס ופטור וממי משתלמים היתומים נתבאר בסימן רל"ב [סעיף י"ח].
כב דין אפוטרופוס שלוה לצורך היתומים נתבאר בסימן ק"י.
כג אפוטרופוס בין מינהו אבי היתומים בין מינהו בית דין עד שלא החזיק בנכסי היתומים (י"אולא נתעסק עדיין בצרכיהם) [י"ב] יכול לחזור בו משהחזיק בנכסי היתומים (י"אולא) (ה) התחיל להתעסק בצרכיהם) אינו יכול לחזור בו (י"דוקא) אם נשאר בעיר אבל אם הולך מן העיר מציא הנכסים לנ"ד והס ממנין אחר).

כד יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית הם מעצמם ונשתדל בשלהם יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר ואפילו סמכו אצל אשה יידיש אומרים שאין משביעין אותו היי"א שמשביעין אותו. הגה יוקטן סמך אלא אמו ואלו ציט דין להחמיר עליה שמתן חשבון או שאר חיווקים מותר דליכא למיחש דמימנע ולא עבדה דודאי אמו דעתה קרובה אבל נזה ולא תמנע משום זה.

כה יתומים שסמכו אצל בעל הבית וזן אותם משלו לא הניח מעותיו על קרן הצבי. (ועיין ציורה דעה סימן רנ"ג סעיף ה' י"הוא הדין אחד שאמר שהלוה ליתומים אבל אם פרנסן צתורת גמילות חסדים יפטורים).

כו קטן שהגדיל אפילו היה אוכל ושוותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בית דין מונעים ממנו ממונו ואין מעמידים לו אפוטרופוס אלא אם כן צוה מורישו שלא יתנו לו אלא אם יהיה כשר ומצליח [י"ג] או שלא יתנו לו עד זמן מרובה ואף על פי כן מוכיחים אותו ומלמדין אותו ללכת בדרך גשורה ואורחות צדיקים. הגה ימי שמינה אפוטרופוס לנזני הגדולים יכולים לומר אין לנו צריכין אפוטרופוס אלא אם כן יש בו משום מזה לקיים דברי המת. ועיין לעיל סימן רנ"ב.

שו"ע חושן משפט סימן רצ סעיף כד - כז אפילו מי שלא נתמנה נעשה אפוטרופוס אם יתומים קטנים סמכו עליו ודינו כאפוטרופוס לכל דבר. ואם זן אותם משלו יכול להשתלם מנכסיהם. כל דיני אפוטרופוס הם דוקא בקטנים, או חרש ושוטה. משא"כ לגדול אין מעמידים אפוטרופוס אפילו הוא מפסיד ממונו, רק מלמדים אותו ללכת בדרך ישה.

השיב ששאל לאלמנה ביאור על זה כמה פעמים:

והאלמנה השיבה שאמת שהוא שאל לה אבל שלא היה ביכולתה לעשותו ושלכן

לא רצתה לעשותו וחזרת ומתרה כנ"ל:

שאלו לחלקים הנ"ל אם יש להם עוד טענות ותשובות וראיות להביא ואמרו לאו:

בהיות כי כבר היתה אפוטרופוסית ושמו אותה הערכאות ואפילו שאין ממנין אשה אפוטרופוסית הואיל ונמנית מעש"ג ודינא דמלכותא דינא ומנהג המדינה שהנמנה בעש"ג הוא אפוטרופוס לכל דבר וכן הודו כל הפוסקים שאפוטרופוס שמנו אותו עש"ג הוא כמו אפוטרופוס שמנו אותו ב"ד וכן כתב הריב"ש בתשובה שכ"ד על בת ראובן שמנו העש"ג אפוטרופוס על נכסיה כתב וז"ל. אבל בענין החשבון אשר אתם מבקשי ממנו דעו שבדין תורה אין אפוטרופוס חייב ליתן חשבון וכו' וכן פסק הרב מוהרם אלשיך וז"ל ואף על גב שהיתומים קטנים ולא בני דעת גינהו להחזיר להם כיון שאמם היא הנושאת ונותנת בעניניהם כי אליה הם סומכים וכו' ועוד כתב בשם רש"י וז"ל פי' רש"י מאי עבידתא דמזבנא מי מגאה אפוטרופוסית יתומים שסמכו תנן ואפילו שלא נמנית חשיב' כאפוטרופוס ואי משום דהיא אשה לא שנא דהא בגמרא אמרו הני יתמי דהוו סמכי גבי ההיא סבתא וכו' וכן כתב הטור וז"ל יתומים שסמכו אצל בעל הבית פי' הם מעצמם נתחברו אליו ונשתדל בשלהם יש לו כל דין אפוטרופוס גמור למכור ולקנות ואפילו סמכו אצל אשה ועוד כתב וכיון דהוי אצל אשה הוי כאפוטרופוס כ"ש אצל אמם דבמקום אב קיימא:

בא הנעלה כמ"ר שאל קאואליון קרוב מהאלמ' והיתומים הנ"ל. ומכח גזרתנו אמר שזה כמה שנים שאל אל האלוף ז"ל הנ"ל איך האחים בני אביגדור מניחים כ"כ ריוחות שיש להם לקבל מהצבור מבאר'גיי ואינם גובים אותם. והוא ז"ל אמר לו כי הוא עשה זקף שהצבור נשתעבד לו בסך גדול הגם שהמעות באמנה הם מהאחים הנ"ל:

הכבודה האפוטרופוסית הנ"ל התרתה שכל מה שעשתה ושתעשה בעסק זה ומה שיעשו הב"ד בזה לא יבטל ולא יגרע כח זכות היתומים בניה על הדין ועל האמת:

בא כמ"ר ישר' מנואס יצ"ו ואחרי שאיימנו עליו בתורת אליו"ע אמר שזה כמה שנים שהלך לעיר באר'גיי ושם נמצא האלוף מודינא ז"ל שבא מקוני בחברת כמ"ר יעקב דינה והביאו סך מעות עמהם להלוות לצבור הנ"ל ולמחרתו נעשה חשבון ממה שהיו חייבים הצבור הנ"ל לבני אביגדור יצ"ו הנ"ל ומכל הריוחות שהיה חייב הצבור על אמנת' על אי זה מעות שהלוי האחים להם נעשה שטר מסך סביב לאלפים סקודי בשם האלוף ז"ל הנ"ל והאלוף ז"ל הנ"ל אמר לו בחצר היום עשיתי שטר עם הצבור הזה ונשתעבדו לי מסך סביב לאלפים סקודי והאמנה היא מהאחים האלה ואין לי בה כי אם טרחי. ות"ל הבאתי עליהם בזה ריוח סביב למאתים סקודי לשנה. עוד אומר כמ"ר ישראל שמלבד כל הנ"ל ידע כבר מעצמו שהאמנה והזקף היא של האחים הנ"ל. שוב פעם אחרת נמצא בבאר'גיי ומצא שם האלוף הנ"ל ובהיותו שם גבו מהצבור סך מעות בין לחשבון אמנה זו בין לחשבון האמנה הראשונה וכל המעות הניחם האלוף שם ולא הביא בידו כלום לאמר בפ"י כמה פעמים שלא היה לו בהם ולא באמנה שום זכות. עוד

שו"ת מהר"ם גלאנטי סימן קכה

אפוטרופוס שהועמד בערכאות הוי כאפוטרופוס לכל דבר, ואפילו אם העמידו מי שאינו ראוי למנות ע"פ בית דין.

An executor that was appointed by the secular courts has the full authority of an executor, even if they chose someone whom Bais Din would not have appointed.

רצ) הביא בשם מהר"ם אלשיך שמדייק שאין ב"ד חייבים להעמיד, אלא רשות בידם, והכנה"ג חולק, דכיון שכתב שדינם כקטנים חייבים ב"ד להעמיד להם אפוטרופוס.

עוד כתב בשם מהריב"ל שאב שמינה את אשתו אפוטרופוס על בתו ונשתתת הבת, מסלקין את האשה ומעמידים לה אפוטרופוס אחר.

ומסברא נראה דה"ה חולה שאין דעתו מיושבת לטפל בעצמו, דינו כחרש ושוטה לענין זה, וצריכים ב"ד להעמיד להם אפוטרופוס, ולא גרע מנכסי שבוי או יצא שלא לדעת, שב"ד מעמידים להם אפוטרופוס, כמ"ש להלן (סעיף מד), וכ"ש מי שדעתו נטרפה עליו מחמת זקנה.

ומצוי שאחד מבני המשפחה, או שכן או אפילו רחוק, שמטפלים באדם חולה, ולא מינו אותם לא החולה ולא ב"ד, שמסברא נראה שאם היה מתחלה מדעת החולה, יש לו דין אפוטרופוס מדין סמיכה, דומיא דיתומים שסמכו אצל בעה"ב.

אלא שלפעמים אין החולה בר דעת, או אפילו הוא בר דעת אלא שאינו מבין את מצבו, והמתעסק צריך להוציא הוצאות, ויש לדון אם יכול למכור מנכסיו שלא מדעתו, במקום שהוא יודע שהוא לטובתו, ולכאורה נראה שאם הוא בר סמכא מותר לו למכור, ואינו חייב להתמתין עד שימות ויגבה מהיורשים, וגם אין היורשים יכולים לעכב בידו, אא"כ לפי דעת היורשים אין ההוצאה הכרחית, ואז רצוי להתייעץ עם ת"ח שיכריע בדבר או עפ"י ב"ד, אבל למעשה רצוי שבכל מקרה לא יעשה על דעת עצמו, אלא עפ"י ב"ד או עפ"י ת"ח מוכר, ואז יזהר במכירה שלא יפסיד נכסיו, ועי' שו"ת נצח ישראל (סימן לב), ועי' פרק ח (הערה קפ), ועי' מ"ש בפת"ח (ח"ה) ה' גניבה (פרק א הערה טז) בדין מי שאינו רוצה ליהנות מנכסיו שמוציאין ממנו בע"כ.

ונראה פשוט דהא דמעמידין אפוטרופוס לשוטה או למי שאינו בדיעה צלולה, מ"מ אין לאפוטרופוס לעשות אלא לצרכיו, אבל אינו יכול

לחלק מנכסיו לאחרים, ואפילו ליורשים, ואפילו מדעתם, שאין ליורשים בחיי אביהם שום זכות מנכסיו אביהם, ואפילו במצב שידוע בבירור שמדריך הטבע לא יוכל לחזור לדעתו, והרי נכסיו לגבם כנכסי אחרים.

וזה פשוט שאפילו אם נאמר שלאשתו או לאחד מן הבנים יש כעין דין אפוטרופוס, כגון שאף בחייו היו מתעסקים בעסקי האב ומוציאין ומכניסין, מ"מ אינם יכולים להוציא אלא לצורך בעל הממון, דומיא לאפוטרופוס של יתומים שאין להם זכות לחלק ולפזר מעות יתומים, כמו שנתבאר בפרק זה.

אמנם יש לדון עפ"י המבואר לעיל (ד"ה אלא) שעפ"י אומדנא יכולים להוציא ממון מי שאינו בר דעת, נראה שאם היה רגיל לתת לבניו או לאחרים סכומים שונים, אם בתורת צדקה ואם לשם תמיכה, או אפילו מתנות סתם, נראה שיכולים הבנים או אשתו הממונים על נכסיו להמשיך במה שהיה רגיל בימי בריאותו.

ועוד נראה שאם יש שם מעות מזומנים, יכולים (ואפשר שאף צריכים לעשות כן), להלוות המעות בעיסקא, באופן בטוח ביותר, באופנים שאפוטרופוס עושה מנכסי יתומים, כמבואר להלן, ומ"מ אם היה רגיל להלוות בלא עיסקא, יכולים לעשות כן גם עתה, ובלבד שיהיו המעות בטוחים.

ולפי האמור נראה שאין הבנים יכולים לחלק מנכסיו אביהם החולה שלא כפי מה שהיה רגיל לעשות, שהרי עדיין חי הוא ואין ירושה בחיים, ואפשר שאם אחד מהבנים צריך באופן דחוף למעות, אפשר שמותר לו עתה לקחת בתורת הלוואה בשטר גמור ובהסכמת כל הבנים כדי לפרוע לאביהם לכשיבריאו, או לנכות מירושתו לאחר איו"ט של אביהם, אבל אין לתת מתנות, אפילו כשיש אומדנא דמוכח שהאב היה נותן לו, וכמ"ש האבני מלואים (סימן עא סק"ה) דרק בניחותא דמצוה אמרינן כן.

פתחי חושן ירושה פרק ה הערה יא

חולה שאינו בדיעה יודע להעמיד אפוטרופוס בעדו. ואם החולה סמך עליו כשעדיין היה בדיעה י"ל דהוי כיתומים שסמכו. ובכל ענין ראוי שלא להוציא הוצאות מדעתו אלא ע"פ ב"ד או תל"מיד חכם. גם אינו יכול לעשות אלא לצרכי החולה, ולא לחלק מנכסיו לאחרים או ליורשים כ"ז שהחולה בחיים. ויש לדון אם יכול להוציא ע"פ אומדנא שבראי היה החולה בעצמו נותן.

When a person takes ill and is not in his senses, an executor should be appointed to manage his affairs. If someone had already been managing them while he was still cognizant, he is presumably the equivalent of orphans who made themselves dependent on someone, and he becomes the halachic executor. In any case, it is prudent for all expenditures to be made under the guidance of a Bais Din or a recognized torah authority. Also, an executor can only make expenditures for the benefit of the invalid; he cannot give away any assets, even to the future heirs. A possible exception is if it is clear that the patient would have given it away himself.

כדאמרן. ועתה כהיום הגיעו אל מחוז חפצם לשלום עם הסחורות שנקנו מדמי החוב ואתם ג"כ סחורות אחרות. ותבע שמעון את כל מ"ש בשטרו וראובן משיב שאינו חייב לפרוע לו שכר קבלת אחריות כי מאחר שלא נטל קנין שמעון עליו לא נתחייב והיה יכול לפטור את עצמו אם היו נפסדים הסחורות וא"כ למה יפרע לו ואדרבה אם יתן לו מחוז כרביית וכנוטל שכר המעות שהלוהו ומה גם בהתנות כן בעת ההלואה דאדעתא דהכי הלוה לו. ועוד טען ראובן שהוא הוציא בסחורות ההמה מעות אחרות מלבד דמי ההלואה והיה הכל מעורב ולא הקנה ויחד הסחורות שקבל עליהם אחריות. עוד טען שבשעת ההלואה כשקבל האחריות עדיין הסחורות לא באו ברשותו והוי כמקבל על דבר שלבל"ע.

ועתה יורנו רבינו אם יש בטענות ראובן ממש או בקצתם להפטר משכר קבלת האחריות ואם יש בגדון זה צד רבית מאחר שלא קבל קנין על האחריות והי בעת ההלואה או מצד טענת אחרת על כל הפרטים יופיע אדוננו וישפיע ממרום חכמתו הרמתה ושכרו הרבה מאד. עוד ע"ז יפקח עיניו רבינו נר"ו והוא שאחרי בואם אל מחוז חפצם כתבו שטר על סך המעות כלו בכללות דמי החוב ודמי שכר קבלת האחריות וחכם אחד הכתיב בשטר בלשון הזה מוסיף על הלשון הנהוג בשאר שטרות וז"ל ומעתה זיכו והשכירו לו מקום כל הצמר והסחורות שיש להם מהמעות הנ"ל והוא נתן להם רשות מעתה שימכור כ"א מהצמר למי שירצה באופן שיגבו המעות לתתם לו לזמנים הנזכר ע"כ. ועתה גם בזה יאיר עינינו אם תקן החכם המכתיב להוציא הענין מאיסור רבית בלשון זה אחרי הגיעם אל מחוז חפצם או אם מלתא כדקאי קאי ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

הנה מלבד טענות ראובן הבאות בשאלה הוא אבק רבית מצד עצמו ואין מוציאין אותו מן הלוה למלוה והוא תשובת שאלה להריב"ש ז"ל סימן ש"ח וז"ל עוד שאלת אם מותר להלות לישראל חברו ריאל זהב השהו כ' דיגריין על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשובו

תמיד משם לא"י ואין שטן ואין פגע רע כי אין סכנת נפשות מצויה בדרכים אלו דמשום האי טעמא נהגנו לפסוק להכל מעלין לא"י (כתובות קי:): נוהג מתגרמה לא"י.

ואי הגדיל הקטן מו' שנים ומעלה אם נאמר בנ"ד דיהיה אצל אמו אי לא משמע דלאו כל כמינה להביאו עמה לא"י. הן אמת דמלישנא דהרמב"ם ז"ל איכא למילף דמציא לעכבו אמו בהדה דכתב בפ' הנז' וז"ל ואחר ו' שנים יש לאב לומר אם הוא אצלי אתן לו מזונות ואם הוא אצל אמו לא אתן לו מזונות ע"כ. משמע דאי לאו מטעמא דמזונות שהוא אינו חייב לזונן אחר ו' מדין התורה לא הוה אלים כוחו להפרידו מאמו וא"כ בנ"ד דלאו כל כמינה דאפוטרופוס למימר הכי דע"כ בין כך ובין כך חייב לתת לו מזונות דאע"ג דאין מבחילין אלא בראיה ברורה אעפ"כ כיון דדינא הוי דמעמידין אפוטרופוס וזנין אותם לאו כל כמינה לומר שלא יזון אותם דהא כח ירושה יש בו מן הסתם וקרוב לו דאי. ועוד אני אומר שאם הקטן אחר היותו בן ו' ומעלה אומר דניחא ליה בצוותא דאימיה לאו כל כמינה דאפוטרופוס לעכב בידו דאע"ג דמאי דאמרן (כתובות ע.). דפעוטות מו' ומעלה דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין היינו היכא דלית להו אפוטרופוס לא אמרו אלא בנכסים משום דילמא יבזבו בנכסי אבל בגופו לא שליט אפוטרופא לכופו דלא יהא אצל אמו אי בעי למהוי אצלה דבממונא שליט אפוטרופא ולא בגופיה וכ"ש לדעת התוס' (שם) ור"ח דאמרו שאפילו בדאית ליה אפוטרופוס לא אמרו דאין מעשיו כלום אלא במקח וממכר אבל במתנה מעשיו קיימים דלא אלים כח אפוטרופוס אלא במקח דכיון דאדעתא דמו"מ נחית חוששין שמא יתאנה אבל אם רוצה לתת מתנה הרשות בידו וא"כ מכ"ש בגופיה דלא מצי מעכב אפוטרופוס אפילו לכל הפוסקים שלא חילקו בין מכר למתנה כדאמרן. אבל לגבי ממונא דתפסה איהי ובעיא לאתויי לא"י בהא איכא למימר דמצו מעכבי משום הקטן אם לא שתתן אותן היא דרך קאמבין או תקבל אחריות על עצמה ובהכי כל מה שתפסה למזונות אין מוציאין מידה. זה הוא הנלע"ד בקיצור נמרץ לנחיצות המוביל וחתמתי שמי:

The authority of an executor is limited to monetary matters; he cannot dictate the choices of the minors in other areas, such as where to live or the like.

מהר"ם אלשיך סוף סימן לח
כל דין האפוטרופוס הוא רק לגבי דברים שבממון, אבל אינו שליט על שאר ענייני היתום כגון לכופו לדור במקום שירצה.

חז' למנות קרוב ש'הן. נראה דר"ל דנ"ד יכולין למנות קרוב של עממן, דאילו קרוב של קטן כבר כתבו המחזק. וז"ל הרשב"א [בתשובה ח"ב סי' קמ"ו] והצילו ז"י [מחודש] סעיף ג' וד"מ [סעיף ג'], שלא נפסל קרוב אלא לדון קרובו לזכותו או לחיבו, אבל כשאין לו זכות ולא חובה לאפוטרופוסים למה יפסל ז"ד קרוב, ועיין לעיל סימן רפ"ה: סעיף ג' הן דהא על טענת ברי משביעין ליה. אע"ג דכאן איירי דהנ"ד הימנוהו לאפוטרופוס, והנ"ד משביעין אפילו בטענת שמה וכמ"ש הטור והמחזק בסמוך [טור סעיף כ"ב ומחבר] סעיף ט"ו, ז"ל דמשו"ה נקט טענת זרי,

דמשביעין עליה עכ"פ אפילו אין טוען
ע' (עליהן) [*עלין] שמי כסף ופרוטה,
משא"כ בטענת שמה דנענין כפירה
שמי כסף וההודאה פרוטה, וכמ"ש
הטור והמחזק בסמוך [טור סעיף כ"ד
ומחבר] סעיף י"ט, ועיין פרישה [סעיף
ה'ז] *: סעיף ד' הן רשאי
האפוטרופוס ללבוש בגדים נאים
מנכסי. ונראה דמ"מ אס' רואים למחות
זו הרשות זיך, דומיא דגדול אחים
דכתבו הטור והמחזק לעיל סימן רפ"ו
[טור סעיף ג' ומחבר] סעיף ז', דלוחו
דין גדול אחים נלמד מדין זה וכמו
שכתבתי שם [בדרישה סעיף א']. וכמנתי
זה לאפוקי ממה ששמעתי אומרים
דכיון דנ"ד רואין שטובתן היא נכך אין
זיך הקטנים למחות כו': סעיף ה'
יאן שמה מציאה מצא. ודוקא
כשמניחו האז דאין ז"ד עושין זיכים,
אבל מינוהו הנ"ד זריכין ליזהר שלא
תבוא תקלה על דין:

רפ"ה"ט) (ויכולין ז"ד ה'למנות קרוב *שלהן
לאפוטרופוס אס' ראו לך).

ג ד'כשימנו אותו צריכין בית דין לחשוב
עמו ולכתוב חשבון המטלטלים והקרקעות
והחובות וכל דבר שמוסרים בידו ל'דהא על
טענת ברי משביעין ליה לכך צריך שידעו מה

שמקבל ומה שמחזיר ^(כ) וכותבים שני שטרות אות באות אחד לאפוטרופא ואחד
ביד בית דין בשביל היתומים.

ד י'רשאי האפוטרופוס ללבוש בגדים נאים מנכסי היתומים לתועלתם כדי
שיהיו דבריו נשמעים והוא שיהיה ליתומים הנאה בנכסיהם בהיות דבריו
נשמעים.

ה י'ל'בית דין שהעמידו אפוטרופוס ושמעו עליו שהוא אוכל ושותה ומוציא
הוצאות יותר מדבר שהיה אמוד בו י'ש להם לחוש לו שמה מנכסי יתומים
הוא אוכל ומסלקים אותו ומעמידים אחר אבל אם מינהו אבי יתומים אין
מסלקים אותו י'א'שמה מציאה מצא אבל אם באו עדים

ציונים ומקורות (* סעיף ו-ט. ו' ז"י ממוען סעיף ג' נס' רש"א בתשובה ח"ב סי' קמ"ו. ד"מ ג'. יא' טור סעיף ו' נס' האצ"ר. (ב' שם נמכ"ס פ"י מנהלות דין ו').
ז) תוספת מהורות הסמיע, וכ"ה ברמב"ם, וכן הגיה הערך לחם.

ערך לחם

דבריו מוכרחים. ועיין טור יו"ד סימן רנ"ט [בערך לחם בסוף הסימן] וריב"ל
ח"ג סי' י"ז דין אפוטרופסין שמת אחד מהם. נפל ספק באפוטרופסות
לכמה זמן הוא, אם היתה אשה האפוטרופא מסלקין אותה, ואם היה
איש נסתפק ריב"ל ח"ב סי' ע"ז אי מסלקינן ליה. מינה את אשתו
אפוטרופא ונישאת, בית דין מסלקין אותה. [ב"י סעיף ג' בשם תשובת הרא"ש
המובאת בסור אהיע סוף סימן ק"ז]. צינה שיהיה אפוטרופוס עד שיהיה הבן
בן כ"ה שנה וזת הבן קודם שיהיה בן כ"ה שנה, במלה האפוטרופסות
לכל, אפילו נשארן הכנות. [ב"י מחודש י"ז בשם תשובות המיוחסות להרמב"ן סי'
ק"ח]. ועיין טור יו"ד סימן ר"ח [בערך לחם סוף סעיף ד']. סעיף ה'. הוא
אוכל ומסלקים אותו ומעמידין כו'. [וכן צ"ל]. אבל אם באו עדים
כו'. עיין בטור יו"ד סימן רנ"ז [בערך לחם] על דין ב'.

שם בסופו. וכמטלטלין קרוב עדיף. רשד"ם סי' תנ"ו [לפנינו בחזית סי'
ש"ב]. סעיף ג' בסופו. והיה במינהו אבי יתומים. ריב"ל ח"ב סי'
כ"ח. וכן נ"ל, ודברי הרש"ך [ח"א] סי' קפ"ז לא נתחוויר לי ע"ש, ועיין
לפנים דין ט"ו. היה כתוב בשטר פלוני אפוטרופוס על יתום פלוני,
כתב ריב"ל [ח"א] סי' (ע"ח) [פ' שנותנין לו דין אפוטרופוס, דעדים
אכוליה שפרא מסהדי, ועיין לעיל סימן קמ"ו [סעיף א"ב] ובערך לחם שם]
וסימן כ"ט [בערך לחם סעיף ה' וז] ובתשובת הרשב"א [ח"א] סי' אלף קנ"ו
וריב"ש סי' (רי"ב) [ונ"ב] ורשד"ם [ח"ח] סי' רס"ג. ועיין לעיל סימן רל"ה
[בערך לחם סוף סעיף י"ז] בשם ריב"ש [פ"י תי"ח] כדן בן עשרים. יש כו'
שכתב שאפוטרופוס שנתמנה על היורשים וזת אחד מהן במלה
האפוטרופסות. [ב"י מחודש ט"ו בשם תשובות המיוחסות להרמב"ן סי' ק"ח]. ואין

מורי זהב

סימן רצ סעיף ב' בהג"ה. קרוב שלהן. מדברי ב"י בשם רשב"א [המובאים בציונים אות י'ן] בזה משמע באם יש צורך ליתן שכר לאפוטרופא
בשביל טרחתו אין לבי"ד למנות קרוב שלהן:

שו"ע חושן משפט סימן רצ סעיף ה - 1
אפוטרופוס שמפסיד נכסי היתומים חייבים ה"ב לסלק אותו,
וכן אם שנתנתה שמועתו לדרך לא טובה. והכל לפי ראות עיני
הדיינים, שהם אביהם של היתומים.

סעיף ה' א) אפוטרופוס שהלזה כו' על מוציאין מיד הלזה. יבן שהוא מפסיד נכסי יתומים. לקדק וכמב נכסי יתומים, [הג"ה. ואם אינן יכולין להוציא הרי פשע האפוטרופוס, אע"פ שאיש לאפוקי מפסיד נכסי עלמו ומצונו דאין מסלקין אותו, די"ל דנהרין] נכד והגון הוא, כן כתב מהר"ק שורש כ"ג, ד"מ כ"ז הניאו, ע"ש שהאריך, עכ"ל סמ"ע [סקי"ג]: סעיף ו' א) והוא הדין לאפוטרופוס כו'. עיין בתשובת הש"ס [חרי"מ] סי' ש"ג ושע"ו [קש"כ]:

יבן אפוטרופוס שהלזה (והוציא) כו' עד מוציאין מיד הלזה. ואלס אינן יכולין להוציא הרי פשע האפוטרופוס, אע"פ שאיש נכד והגון הוא, כ"כ מהר"ק שורש כ"ג, ד"מ כ"ז הניאו, ע"ש שהאריך [קש"כ]*: סעיף ו' ידן בדרכי חשד. ס"א "חשק", ונרמז"ס [המובא בציונים אות ט"ז] כתב ונדרכי "חשד", ואפשר שט"ס הוא שנחלקך ד' * (לד') פשוטה [לד']: סעיף ז' טו' והמטלטלין שדא נמכרו. נסמון נמכר בטור סעיף י"ז ונדרכי המחבר סעיף י"א דכשמרדין אפוטרופוס לנכסי יתומים מוכרין מטלטליהן כדי להאכיל היתומים אבל לא להניח המעות, ומש"ה קאמר דמה שא"ל למכור יהיו זיד האפוטרופוס. מיהו י"ל דשם דוקא חכמה ועבדים וקרקעות קאמר דיינא הכי, ומשום דגם צממה דינא כעבד ושדה, משא"כ בשאר מטלטלין די"ל דמוכרין את כולן לכתמילה כדי להרויח צמעות למחצית שטר. מיהו יש מטלטלים שאינן נמכרין משום שצמ צית אציהן, או שלא יכולין למכור, ואלוטון מטלטלין שלא נמכרו כתבו הרמז"ס והמחבר שיהיו זיד האפוטרופוסים. וזה נראה עיקר, דהרי דברי המחבר הללו מדברי הרמז"ס דפ"א דנחלות [ה"ד] הן, והרמז"ס כתב שם לפני זה דין ז' ז"ל, כל המטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן בכ"ד ויטרפו המעות עם המעות של יתומים כו', וכתבו המחבר ג"כ נסמון סעיף ט' [וכמו שכתבתי פירושו שם [סקי"ה]], ולשון זה דיטרפו עם מעות של יתומים ודאי מוכח דנמכרין המטלטלין להרויח צמעותיהם דומיא דשאר מעות יתומים, וק"ל:

יבן שהוא מפסיד נכסי יתומים מסלקים אותו

ד'משביעים אותו הואיל והוא מפסיד. הגה

י"א חולקין דאף כשמינהו צית דין אין מסלקין אותו אלא אם כן צאו עדים שהוא מפסיד. י"א אפוטרופוס שהלזה מעות יתומים לאחרים שלא היה לו להלוות צית דין מוציאין מיד הלזה ומחזירין ליתומים דמאחר דיכולין לסלק האפוטרופוס כל שכן הלזה שצא מחמתו.

ו' והוא הדין לאפוטרופוס שמינהו אבי היתומים והיתה שמועתו טובה והיה ישר ורודף מצות וחזר להיות זולל וסובא והולך י"ב בדרכי פ"ה חושך או שפרץ בנדרים ובאבק גזל בית דין חייבים לסלק אותו ולהשביעו ולמנות להם אפוטרופוס כשר וכל הדברים האלו כפי מה שיראה לדיין שכל בית דין ובית דין הוא אביהם של יתומים.

ז' כשמעמידים בית דין אפוטרופוס ליתומים מוסרים לו כל נכסי הקטן הקרקע י"ג והמטלטלין שלא נמכרו והוא מוציא ומכניס ובונה וסותר ושוכר

ציונים ומקורות יג) טור סעיף י' בשם הל"ש גיטין פ"ה סי' ד', ובי' שם בשם הרשב"א גיטין נ"ב ע"ב ד"ה קא אכיל (וה"ר) והרמב"ן שם ד"ה הא דאמרנן, שמי הדעות. יד) תשובת מיימונית טוף ספר משפטים סי' מ'. ד"מ ע'. טו) שם נכמ"ס פ"י מנחות ה"ז. טו) שם ברב"ם פ"א דין ד'. 4) ממהדורת באה"ג ואילך: שמלוה. 5) כן תוקן במהדורת תניב וכ"ה בר"מ, ובכל שאר הדפוסים: היו. 6) ממהדורת באה"ג ואילך: ולמצוא.

ערך לחם

שם בסופו. הלזה מעות היתומים לפי שלא היה ראוי להלוותם לו, כיד מוציאין מן הלזה ומהזירין ליתומים, כמו שיכולין לסלק האפוטרופוס. אפוטרופוס המושג ממה שאמרו חז"ל, אפוטרופא דמפסיד קרינן ליה, אע"פ שנתכוין להרויח. וכ"י טוף סעיף ט"ז בשם תשובת

ביאור הגר"א
טו. ויש חולקין כו'. דס"ל דכל ענין מיירי מדקאמר סתמא:
האפוטרופוס, אע"פ שאיש נכד והגון הוא וכו', והאריך שם ע"ש. סעיף ו' פ. שם נרמז"ס [פ"י מנחות ה"ז]. וכתב הרב המגיד, פירוש, כיון דלאשמי לגריעותא ורעותא אחר מיתת האב, הרי הוא לאפוטרופוס דמפסיד דמסלקין ליה וכו', אבל ודאי אם היה כך צמיי האב ומינהו אין צית דין מסלקין אותו שהרי לאה ככך. * [פ"א]. נהרמז"ס כחונ ונדרכי חשד, ואפשר שט"ס הוא שנחלקך ד' לכף פשוטה. סעיף ז' 5. שם [ברמב"ם] נפרק י"א [מנחות] דין ד'. וכתב הרב המגיד, זה פשוט, ומחבר נפרק הנזקין [דף נ"ב ע"א וע"ב] ונהרבה מקומות.

באר הגולה

סעיף ה' א) אפוטרופוס שהלזה מעות יתומים. עיין סמ"ע ס"ק י"ג שכתב בשם מהר"ק שאם אינן יכולין להוציא הרי פשע האפוטרופוס אע"פ שאיש נכד והגון הוא כו' [והובא ג"כ בבאר הגולה [את ע"ז]], ועיין בספר נתיבות המשפט [משה"א ס"ק] שכתב עליו שקיצר בדברי מהר"ק, דשם מבואר שהיה ידוע שחב לאחרים יותר מנכסיו, ובוה פשע בודאי דאין מלוין רק על אחריות נכסים כמבואר בסעיף ח', אבל כשלא היה ידוע מחוב של אחריות בשעת הלואה נראה דפטור, ואין לומר בזה כיון דכל שטר קלא אית ליה הוי כידע ופשע, כדמכח מדברי מהר"ק שכתב שהיה ידוע, משמע דבאופן זה לא הוי פושע, עכ"ד. ונראה דדוקא בהאי גוונא דמהר"ק שהיה איש נכד והגון, וא"כ מסתמא היה שומע

באר היטב

סעיף ה' א) נכסי היתומים. לאפוקי מפסיד נכסי עלמו ומצונו דאין מסלקין אותו, די"ל דזהר בשל יתומים דנעי בר נש מימן כמה ומתקרי מהימן כדאיתא צירושלמי, קן הוא לשון [הרשב"א] [הריטב"א]. סמ"ע [סקי"ב]. [אפוטרופוס שאינו נותן מעות יתומים לרווח אלא מניחם אמת אמת לאוכלם, מסלקין ליה. מהר"מ מימן סי' כ"ד. וכתב נכמ"ג כי [הגה"ט אות ל"א], ופשעא דאם עושה כן למעלה היתומים שאינו מוצא צממה להשתכר בהם, וגם לא שפח גנרא שיעלם צדיות ואי שפח לאו גנרא מהימנא הוא, לא מסלקין ליה, ע"כ. [עיין] דברי ריבנו סי' ק"כ. הרשב"א [חרי"מ] סי' תל"ב. גני חיי [סקי"א]: סעיף ו' א) טובה. עיין בתשובת רש"ד [חרי"מ] סי' ש"ג ושע"ו. [ש"ך סקי"ז]: סעיף ז' 5. נמכרו. כ' יש מטלטלין שאינן נמכרין מפני שצמ צית אציהן, או שלא יכולין למכור, ועל מטלטלין אלו כתב שיהיו זיד האפוטרופוסים. סמ"ע [סקי"ז]:

KATAN PART 4: INCAPACITATION AND EXECUTORS

Rav Baruch Fried, Dayan at the Bais Havaad

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

THE STATUS OF A DRUNKARD

In the previous shiurim, we focused mainly on the halachos of a *katan* related to Choshen Mishpat. In this final shiur, we will look at the Choshen Mishpat guidelines for a *cheireish* and *shoteh* as well, in addition to a brief discussion of the rules of an *apotropos*, an executor of the estate of an incapable party.

First, though, we should note that one who is drunk is generally considered to have *da'as* with respect to commerce. The only exception is for one who is inebriated to the point known as "*shichruso shel Lot*," meaning that he has no awareness of his actions whatsoever (Shulchan Aruch, C.M. 235:22). At that point he is considered to be a *shoteh*. Even then, though he is *patur* from mitzvos, he is still responsible for damages he causes (except if he got drunk for a mitzvah such as on Purim), since he should not have gotten so drunk.

THE DEFINITION OF A CHEIREISH

A *cheireish* is usually translated as a deaf-mute, who cannot hear or speak. According to halacha, a *cheireish* has the same status as a *katan* older than the age of *peutos* in that he can buy and sell movable items on a *derabanan* level if he can communicate in some form with others. However, even this *takanah derabanan* does not permit him to sell real estate, as we saw previously with respect to a *katan* (Gittin 59a).

A *cheireish* differs from an *ilem*, one who can hear but cannot speak. An *ilem* is treated as a regular individual. Thus, an *ilem* is *chayav* in mitzvos and can engage in commerce if others can understand him in other ways, such as through writing. Conversely, one who can speak but cannot hear at all is viewed in most respects as a normal individual according to many Rishonim, except with regard to commerce, for which he has the status of a *cheireish*. One who can hear but with difficulty is not considered a halachic *cheireish* at all (Shulchan Aruch, C.M. 235:17-19).

What is the status of a *cheireish* who was taught to communicate and knows how to conduct business transactions normally, such as through sign language? The Tzemach Tzedek discusses such an individual who

was a tailor and effectively supported himself and communicated with others. Although the Tzemach Tzedek notes that this individual was clearly as sane and knowledgeable as other people, he still treated him as a *safek cheireish* and therefore did not allow him to marry normally (but only in the manner that Chazal enacted for a *cheireish*).

Recent *poskim* have discussed the status of an individual who can only hear with a hearing aid or a cochlear implant. Rav Moshe Feinstein suggests that such a person is treated as one who can speak but cannot hear, since hearing through a machine is not defined as halachic hearing. Consequently, he is *chayav* in mitzvos, but he has the status of a *cheireish* with respect to commerce, as discussed above, and he cannot sell real estate. We can, however, establish an *apotropos* for him, similar to a *katan* above the age of *peutos*.

DETERMINING A SHOTEH

The *shoteh* is the third individual excluded from commerce due to a lack of *da'as*. Who is defined as a *shoteh* halachically? The Gemara (Chagigah 3b) asks this question, and Rashi explains that the Gemara seeks to define the halachic *shoteh* who is exempt from mitzvos and incapable of effecting transactions. The Gemara gives three defining characteristics of a *shoteh*: one who walks outside at night alone, one who sleeps in a cemetery, and one who tears his clothing. All of these refer to actions done in an illogical and inexplicable way. The Gemara cites a *machlokes* whether a *shoteh* is defined as one who engages in all three actions or even a person who engages in only one of them. The halacha follows the latter approach, which Tosafos explain to mean that he engages in one of the three activities mentioned on a consistent basis and for no apparent reason.

Some Rishonim, such as Rabeinu Simcha, understood the requirements of the Gemara literally, in the sense that a *shoteh* is limited to one who engaged in one of these three specific actions. However, the Rambam (Edus 9:9) writes that anyone who is "*da'ato meshubeshes tamid b'davar min hadvarim*" (his mind is always nonsensical concerning a particular matter), is defined as a *shoteh*, even if he acts normal otherwise. The Rambam adds that one who is foolish to the extent that he does not comprehend when

things are contradictory the way regular people would or one who is abnormally agitated or crazed, is included in the category of a *shoteh*. The Kesef Mishneh explains that according to the Rambam, the examples given in the Gemara to define a *shoteh* are not limited to those specific cases, but are merely examples of an individual who acts in ways that are incomprehensible to others.

The Divrei Chaim cites both of these two approaches and concludes that we cannot determine which of them the halacha should follow. However, he posits that the *machlokes* is limited to someone who acts normally in most respects but is irrational in certain ways. Whereas, all would agree that someone who is obviously insane is defined as a *shoteh*, even if he does not engage in the particular actions mentioned in the gemara. In a novel ruling, Rav Moshe Feinstein suggests that the Rambam's broad interpretation of a *shoteh* is specifically found in *Hilchos Edus* because it seeks to define a person who is technically not *chayav* in mitzvos, and is thus unable to testify. However, he may still be a *bar da'as* in other respects which are not dependent upon being obligated in mitzvos, such as his ability to be involved in commerce, and if he verifiably conducts himself normally in business dealings, his transactions are valid even according to the Rambam.

This issue is extremely relevant today for elderly individuals suffering *r"l* from Alzheimer's or dementia. Every case must be evaluated independently to determine if the person is of a sufficiently sound mind to authorize decisions concerning his property. Although secular law requires a relatively high standard of knowledge and understanding for these purposes (since they are concerned these individuals may be coerced to sell or give away their property), the halacha would dictate in most cases that even if the person is feeble-minded, his transactions are usually recognized, unless he has completely lost his senses. Generally, the recommended course of action is to secure the person's assets in an irrevocable trust while the person is still certainly sane and in charge of his faculties.

EXECUTORS

Whenever a person is incapable of managing his own affairs, such as a *shoteh* or a *katan*, an *apotropos* [executor] is to be appointed to do it for them. The Rishonim seek to explain the halachic mechanism used by Chazal in order to allow an *apotropos* to have jurisdiction over the property of someone else. Although some suggest that the mechanism of *zechiyah* can be used, it would seem more likely that he is classified as a *shaliach* Bais Din. Bais Din is referred to as the "father" of orphans, and just as Bais Din has the power to buy and sell on behalf of others,

the *apotropos* conducts himself in this role as well, serving as Bais Din's messenger.

There are four different ways in which one can become a halachically recognized *apotropos* (see Shulchan Aruch, C.M. 290:1). The first is that a person appoints an *apotropos* before he dies. The limitations upon this type of *apotropos* are generally more relaxed since he was appointed directly by the owner of the estate. The second type is an *apotropos* appointed by Bais Din if the individual himself did not do so. In this case, the halacha is much more restrictive as to whom should be appointed and what the *apotropos* may or may not do with the estate.

The third case of *apotropos* is where the orphans who have inherited the estate from their deceased parent began of their own accord to rely upon a specific person to take care of their affairs. This person can be anyone, even a close relative such as the children's mother. The person becomes the de-facto *apotropos*, and is permitted to manage the estate for the benefit of the orphans. The fourth type of *apotropos* is one appointed by the secular courts. Such an *apotropos* is also recognized by halacha due to the principle of *dina d'malchusa dina*, and this person will have the legal right to buy and sell on behalf of the orphans. This is often the most common case of *apotropos* today since secular banks or other institutions will not necessarily recognize individuals appointed by a Bais Din as being the legal representative of the individual.

The halachos related to an *apotropos* are complex and one must consult with recognized experts in this particular field in cases where this is relevant. As mentioned above, this question is often relevant to the elderly, and it is recommended for such a property owner to appoint an *apotropos* himself while still in control of his faculties. Otherwise, the family or others must sometimes get involved and the situation becomes more complicated.

It is important to note that in all of these cases, an *apotropos* is only empowered to act in the interests of the incapable party. They may not give any property away. For example, an *apotropos* may not decide on his own to give away items that he feels the individual does not use, as his role is only to do things for the person's benefit. This often applies to a widow who decides to give away her husband's possessions. In this case as well, the possessions generally belong to the halachic *yorshim*, who must first decide what they wish to do with them. For this reason, as mentioned, it is recommended that an expert in this field be involved in the case to resolve all of the issues in a halachically and legally appropriate manner that is acceptable to all.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or sign up to receive them via whatsapp: 📞 732.232.1412

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, *Garmi*, Professional Advice & Malpractice- 4
- Brokerage - 2
- Lashon Harah in Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Avoda Zara & Commerce - 4

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Peshara and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Partnership Dissolution - 1
- Employment Termination - 3
- Shabbos & Commerce - 4

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- *Shomrim* and Fiduciaries - 4
- Shluchim and Agents - 4
 - Harsha'a and Power of Attorney
- *Mazik* - 4
 - Acts of Damage
 - Causative Damages
 - Fire Damage
 - The Laws of Bor
- *Nizkei Shcheinim* - 4
 - Distancing Harmful Items and Practices
 - Invasion of Privacy
 - Noise Disturbances and Foot Traffic
 - Easements and Shared Expenses
- *Oness & Modaah* - 4
 - Sales & Gifts Under Duress
 - Preemptive Disclaimers
 - What Constitutes Duress
 - The Laws of *Lo Sachmod*
- *Hashavas Aveida* - 5
- *Yerusha* - 4
 - Wills and Trusts
 - Trustees and Executors
- *Sechirus* - 4
 - Lease Agreements
 - Terminations and Evictions
 - Repairs and Maintenance
 - Subleasing and Damages
- Children in Commerce - 4
- Choshen Mishpat Concepts - 8
 - *Shibuda D'Reb Nosson*
 - *Maamid Shloshon*
 - *Hefker*
 - *Nehne and Yored*
 - *Kofin al Midas Sedom*

Real Estate Track:

- General Real Estate
- *Bar Metzra*
- Acquisitions and *Ani Hamehapech*
- *Lo Sachmod*
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- *Fix and Flip*
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and *Lifnef Iver*
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping

- The Halachic Home; *Eruv*, *Mezuza*, *Tevilas Keilim*, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- *Avodah Zara* and *Chukas Hagoyim* Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and *Mumar*
- Foreign Currencies & Commodities: *Se'ah Bese'ah* Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- *Pesika*: Deposits & Price Guarantees
- *Tarsha*- Paying for Credit & Early Bird Specials
- *Arvus* & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- *Arvus* & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a *Knas*: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & *Heter Iska* - *Kulo Pikadon*; *Chatzi Milve*
- *Heter Iska*- The Approach of *Reb Moshe Feinstein*
- *Heter Iska Klali* and Loans Specified to be *Al Pi Heter Iska*
- Ribbis *Mukdemes* - Ribbis *MeUcheres*
- Ribbis *Devarim*
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - » Obligation to Adhere to Civil Law
 - » How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - » What Constitutes a Minhag
 - » How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - » Backing Out
 - » Where Backing Out Causes a Loss
 - » Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - » Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - » Understanding Asmachta
 - » Agreements and Kinyan Devarim
 - » The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - » Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - » Structuring
 - » Legal Entities and Trusts
 - » Management
 - » Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - » Ani Hamehapech
 - » Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - » Mechusar Amana
 - » Mi Shepara
 - » Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

- Mr. & Mrs. Michael Abramson - Los Angeles, CA
- R' & Mrs. Chaim Gross - Lakewood, NJ
- R' & Mrs. Saadia Zakarin - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY
- R' & Mrs. Avrohom Kohn - Jackson, NJ
- Rav & Mrs. Yechiel Becher - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yossi Wexler - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Michael Reiser - Brooklyn, NY
- R' & Mrs. Yechiel Schachner - Lakewood, NJ
- Mr. & Mrs. David Yitzchaki - W. Hempstead, NY
- R' & Mrs. Ephraim Ostreicher - Far Rockaway, NY
- R' & Mrs. Yaakov Klein - St. Louis, MO
- R' & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, NY
- Mr. & Mrs. Tzvi Meltzer - Kew Gardens, NY
- R' & Mrs. Refoel Rockowsky - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yossi Bauman - Lido Beach, NY
- Mr. & Mrs. Steve Milstein - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Leizer Rousman - Lakewood, NJ
- R' & Mrs. Shimshon Bienstock - Los Angeles, CA
- R' & Mrs. Dovid Bloom - Far Rockaway, NY
- לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה
- R' & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY
- R' & Mrs. Ahron Wolfson - Monsey, NY
- R' & Mrs. Shumy Reichman, Brooklyn, NY
- R' & Mrs. Avi Steinberg - Lido Beach, NY
- Mr. & Mrs. Alex Berkovitch - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Haim Cohen-Saban - Brooklyn, NY

YORUCHA FOUNDERS:

- LOWINGER FAMILY**
ר' מאיר משה בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה
- ARYEH WEISS & FAMILY**
- לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל
- In memory of*
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל
- MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman
- BARRY LEBOVITS & FAMILY**

SPONSOR YORUCHA

Fuel the growth of Yorucha

TO THOUSANDS WORLDWIDE!

- Yorucha Founder \$25,000
- Month of Yorucha \$18,000
- Ma'areh Mekomos Booklet \$12,000
- Yorucha Corporate Sponsorship \$10,000
- Ma'areh Mekomos Booklet Distribution \$5,000
- Single Topic Corporate Sponsorship \$2,500
- Week of Yorucha \$1,800
- Sarei Elef \$1,000

Donations can be made payable and sent to:
Bais HaVaad Halacha Center 105 River Ave. Suite 301 Lakewood NJ 08701
501c3 Tax EIN# 26-3711474

CURRENT YORUCHA CHABUROS

ATLANTA

Yeshiva Ohr Yisroel
Rabbi Chaim Freedman

BAL HARBOUR, FL

R' Yakov Tzvi Blejer
Rabbi Zelig Privalsky

The Sephardic Center
Rabbi Yair Massri

BALTIMORE

Khal Ahavas Yisroel
Tzemach Tzedek
Rabbi Dovid Heber
Rabbi Mordechai
Shuchatowitz
Rabbi Shaul Elchonon
Sofer

Baltimore Community
Kollel
Rabbi Ahron Muller

BELLE HARBOR, NY

Congregation Bais
Yehuda
R' Dovid Semel

BOSTON

Congregation Chai
Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of
Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
R' Moshe Arieff

Bnei Yosef
Rabbi Igal Carmi
Rabbi E. D. Miller

Flatbush Park Jewish
Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassir

CATSKILL REGION

Tamarack Hills -
Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO

Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

Bais Medrash Mikor
Hachaim
Rabbi Mordechai Raizman

Shaarei Tzedek Mishkan
Yair
Rabbi Yishai Broner

Kollel Tiferes Yisrael
Rabbi Yitzchok Simcha

Adas Bnei Yisrael
Rabbi Moshe Kaufman

CINCINNATI

Cincinnati Community
Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

Telshe Yeshiva
Rabbi Itamar Nisenbaum

DALLAS

Congregation Toras
Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DEAL

Deal Shul
Rabbi Yosef Erani

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe
Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

Cong Kneseth Isreal,
(White Shul)
Rabbi Motti Neuburger
R' Ahron Richman

GATESHEAD, UK

Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON

Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD

Bais Elchonon
Rabbi Shlomo Abramson

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev
Yisroel
Dayan Shmuel
Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of
Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzzy Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin

Kehilas Heartstone
Rabbi Zecharia
Wiesenfeld
Rabbi Avrohom Ellman

Madison Executive
Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim
Sefaradi
Rav Ariel Ovidia

Ner Yisroel, Ridge Ave
Reb Shimshon Herz

The Shul at The Woods
Rabbi Chaim Yehoshua
Schorr

Yeshiva Heichal
Hatalmud
Rabbi Mordechai
Horowitz
Rabbi Zvi Basch

LAWRENCE

Greater Five Towns
Chaburah (In Formation)

Yeshiva Gedolah Ateres
Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LINDEN

Bobov Linden
Rav Chaim Sender
Twersky

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

Link Kollel
Rabbi Mordechai Lebar
R' Danny Zaghi

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE

Young Isreal of Margate
NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michael Illes

Congregation Torah
Utfla
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community
Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yechezkel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Khal Dexter Park
Rav Yosef Greenwald
R' Dov Greenberg

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Monsey Night Seder
R' Aharon Subar

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

NEW HAVEN

Kollel of New Haven
Rabbi Menachem Prescott

PASSAIC

Ahavas Israel
Rabbi Yehuda Kovacs

PHILADELPHIA

Philadelphia Community
Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

Young Israel of the Main
Line
Rabbi Avraham Steinberg

PROVIDENCE, RI

Sha'arei Tefillah
Rabbi Eliezer Marcus

QUEENS

Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

House of Torah
Rabbi Yosef Mosheyeve
Rabbi Abo Zavulunov

RIVERDALE

Riverdale Kollel
Rabbi Michael
Ghermezian

SAN FRANCISCO

San Francisco Chabura
Rabbi Dan Tobali

SOUTH BEND

Midwest Torah Center
Rabbi Doron Lazarus
R' Simon Springer

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim
Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Kollel Ohel Yom Tov
Rabbi Chesky Weiss

Kollel Toronto
Rabbi Avrohom Goldner

THORNHILL

Ateres Mordechai
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

Kollel Ohr Yosef
Rabbi Eli Kohananov

WATERBURY

Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD

Beis Medrash of West
Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W.

Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412

 888.485.VAAD(8223) #302

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #302

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.